

UNIVEZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI

Ljubljana, junij 2002

ANJA TOMAŽIČ

IZJAVA

Študent/ka ANJA TOMAŽIČ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. RASTO HARTMANA in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis:

KAZALO

UVOD.....	1
1. OPREDELITEV POJMA ZAVAROVANJE.....	2
1.1. ZAVAROVANJE.....	2
1.2. ZAVAROVALNA STORITEV IN NJENE ZNAČILNOSTI.....	2
1.3. OPREDELITEV TEMELJNIH ZAVAROVALNIH POJMOV.....	3
1.3.1. Udeleženci v zavarovalnem razmerju (zavarovatelj, zavarovalec, zavarovanec).....	3
1.3.2. Premija.....	3
1.3.3. Zavarovalnina.....	3
1.3.4. Odškodnina.....	3
1.3.5. Zavarovalna vsota.....	4
1.3.6. Zavarovalni dogodek.....	4
1.4. GLAVNE NALOGE ZAVAROVANJA.....	4
1.4.1. Ustvarjanje gospodarske varnosti.....	4
1.4.2. Izravnavanje nevarnosti.....	4
1.4.3. Odpravljanje motenj v gospodarskem funkcioniranju.....	4
1.4.4. Ohranjanje nepretrganosti narodnogospodarskega procesa.....	4
1.4.5. Ohranjanje življenjske ravni.....	5
1.5. ARGUMENTI ZA UREDITEV ZAVAROVANJA.....	5
2. RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI DO LETA 1990.....	6
2.1. KRATEK PREGLED ZGODOVINE ZAVAROVANJA.....	6
2.2. ZAVAROVALNIŠTVO V SLOVENSkih DEŽELAH DO LETA 1918.....	7
2.3. ZAVAROVALNIŠTVO NA SLOVENSLEM V LETIH MED 1918 IN 1990.....	10
2.3.1. Obdobje med obema vojnama.....	10
2.3.2. Zavarovalništvo na Slovenskem med 1945. in 1990 letom.....	11
2.3.2.1. Obdobje centralističnega državnega zavarovalništva (1945-61).....	11
2.3.2.2. Obdobje decentraliziranega komunalnega zavarovanja (1962-67).....	12
2.3.2.3. Obdobje poslovnega zavarovalništva (1968-76).....	13
2.3.2.4. Obdobje liberalizacije brez zavarovalnega nadzora (1977-90).....	14
3. RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI OD LETA 1990 DALJE.....	14
3.1. RAZMERE NA SLOVENSLEM ZAVAROVALNEM TRGU.....	14
3.1.1. Obdobje omejenega zavarovalnega nadzora (1990-1993).....	14
3.1.2. Obdobje konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora (1995 in dalje).....	17
3.2. SLOVENSKI ZAVAROVALNI BIRO.....	18
3.3. JEDRSKI POOL GIZ.....	19
3.4. SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE IN NJEGOVE ČLANICE.....	20
3.5. ZAVAROVALNICE IN NJIHOVI TRŽNI DELEŽI V LETIH OD 1995 DO 2000.....	22

4. SLOVENSKA ZAVAROVALNA ZAKONODAJA.....	28
4.1. ZAVAROVALNI ZAKONI.....	28
4.1.1. Zakon o zavarovalnicah iz leta 1994.....	28
4.1.2. Zakon o zavarovalništvu iz leta 2000.....	32
4.1.3. Zakon o lastninskem preoblikovanju	34
4.2. DRUGI ZAKONSKI PREDPISI, KI UREJAJO ZAVAROVALNIŠTVO.....	35
4.2.1. Slovenski računovodski standardi.....	35
4.2.2. Zakon o gospodarskih družbah Republike Slovenije.....	36
4.2.3. Obligacijski zakonik.....	36
5. SLOVENSKA ZAVAROVALNA DEJAVNOST V PRIMERJAVI Z MEDNARODNIM ZAVAROVALNIŠTVOM.....	37
5.1. POLOŽAJ SLOVENSКИH ZAVAROVALNIC V PRIMERJAVI Z MEDNARODNIM ZAVAROVALNIM TRGOM.....	37
5.2. PRIBLIŽEVANJE SLOVENIJE UREDITVI V EVROPSKI UNIJI.....	39
SKLEP.....	40
LITERATURA.....	41
VIRI.....	42

UVOD

Človek je bil vedno ogrožen zaradi delovanja najrazličnejših naravnih sil ali pojavov, dejanj ali opustitev svojih bližnjih, pa tudi sosedov tujcev, ki jih je poznal, ter zlasti na začetku razvoja človeške družbe zaradi njemu povsem neznanih sil, pojavov. Te sile so ogrožale njega samega, njegove bližnje, pa tudi njegovo skromno imetje, ki mu je zlasti na začetku služilo le za lastno preživetje in preživetje njegovih bližnjih. In če se je čutil ogroženega, je razumljivo, da se je skušal pred temi znanimi in neznanimi silami zaščititi ali preprosto izogniti. Pravimo, da se je varoval pred njimi.

Na določeni stopnji razvoja družbe se je kot zadovoljitev potrebe po varnosti pojavilo organizirano varstvo, ki ga imenujemo zavarovanje. Danes si je sodobno gospodarstvo in družbo nemogoče predstavljati brez zavarovalništva, saj živimo v času hitrega tehnološkega in tehničnega napredka, ki omogoča uporabo naravnih dobrin in s tem proizvodnjo nešteti izdelkov in storitev. Z razvojem pa se večajo potrebe prebivalstva in potrebe po novih oblikah zavarovanja. Število nevarnosti, ki so lahko predmet zavarovanja se večja iz dneva v dan. To so predvsem negotovosti v zvezi z starostjo, socialno varnostjo zaradi bolezni, nevarnosti, ki prežijo na premoženje zaradi naraščajočega kriminala (kraja, vlomi, ropi) in porast občutenja nevarnosti zaradi odgovornosti.

Zavarovalništvo je pomembno tudi kot gospodarska panoga. Njegov pomen merimo najpogosteje z deležem zavarovalne premije v bruto domačem proizvodu. V Sloveniji znaša letna bruto premija zavarovalnic nekoliko manj kot 5% bruto domačega proizvoda. Za primerjavo naj navedem le podatek, da je v državah Evropske unije delež zavarovanja v bruto domačem proizvodu tudi do 8% in več.

Z diplomskim delom nameravam prikazati razvoj zavarovalništva in zavarovalniške institucije oziroma zavarovalnice, ki so imele svoj sedež na etičnem ozemlju Slovencev, ter pomen in vlogo slovenskih zavarovalnic v tem prostoru. Diplomsko delo je razdeljeno na pet poglavij, ki so med seboj povezana. V prvem delu sem opisala in razložila nekaj temeljnih pojmov in dejstev, ki so potrebna za boljše razumevanje zavarovalništva, ter na kratko opisala naloge zavarovalništva. V nadaljevanju sem skušala sistematično predstaviti razvoj slovenskega zavarovalništva, saj nisem nikjer zasledila publikacije, ki bi slovensko zavarovalništvo v celoti prikazala. Najprej sem opisala začetke zavarovalništva v Sloveniji do leta 1990. Nadalje sem se osredotočila na obdobje po letu 1990, saj se je od osamosvojitve naše države dalje na področju zavarovalništva zgodilo marsikaj, kar je spremenilo sliko slovenske zavarovalniške dejavnosti. Četrty del diplomskega dela predstavlja slovensko zavarovalno zakonodajo ter zakone in predpise, ki urejajo zavarovalno panogo. V zadnjem – petem - delu sem skušala približati svetovni zavarovalniški trg s prikazom mednarodnega zavarovanja, mesto slovenskega zavarovalništva v svetu in nazadnje še prizadevanja za prilagoditev slovenskega zavarovalništva Evropski uniji.

1. OPREDELITEV POJMA ZAVAROVANJE

1.1. ZAVAROVANJE

Zavarovanje je celovit pojem. To ugotovitev lahko utemeljimo na eni strani z zelo širokim spektrom objektov, ki so lahko predmet zavarovanja, kot so različne dobrine, vrednosti, obveznosti, pa tudi človek sam; na drugi strani pa prav tako z zelo raznovrstnimi nevarnostmi, ki te objekte ogrožajo.

Po Bonclju je zavarovanje »ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti« (Boncelj 1983, str. 13). Cilj zavarovanja je torej ustvarjanje gospodarske varnosti. Pri tem je gospodarska varnost cilj, izravnavanje nevarnosti pa sredstvo za doseg tega cilja. V zavarovalnem razmerju nastopata zavarovalnica (zavarovatelj oz. sklenitelj zavarovanja), ki kot svojo temeljno gospodarsko dejavnost opravlja zavarovanje, ter zavarovalec (kupec zavarovalne storitve); pri zavarovanju oseb pa tudi zavarovanec (upravičenec). Gospodarska varnost jamči zavarovalcu, da bo morebitna škoda z zavarovanjem nadomeščena. Šele povezava z nevarnostnim objektom nam omogoči, da gospodarska varnost postane nekaj konkretnega. Zaradi raznovrstnosti nevarnostnih objektov so tudi nanje vezane gospodarske varnosti raznovrstne.

Zavarovanje v trženjskem smislu je prodaja obljube zavarovalnice na zavarovalnem trgu z namenom, da bi v primeru nastanka škodnega dogodka zavarovalnica nadomestila finančne posledice poškodbe ali izgube z zavarovalnino ali odškodnino.

1.2. ZAVAROVALNA STORITEV IN NJENE ZNAČILNOSTI

Zavarovalna storitev je proizvod zavarovalnice, ki s prevzemanjem tveganj zagotavlja varnost tako posameznikom, družinam kot tudi poslovnim sistemom. Storitev pomeni dejanje ali delovanje, ki ga lahko ena stran ponudi drugi; je po svoji naravi neotipljiva in ne pomeni posedovanja česar koli. Proizvodna storitev je lahko ali pa tudi ne vezana na fizični izdelek. Glede na to zavarovalnica prodaja nevidno blago, ki pred prodajo zahteva veliko pojasnjevanja in prepričevanja. To je še posebej pomembno v primeru, ko med trajanjem zavarovanja ne pride do škodnega dogodka in s tem do zavarovalnega primera, kajti zdi se, kot da storitev ni bila opravljena. Najpomembnejša storitev zavarovalnice je vsakemu zavarovancu ves čas zavarovalnega trajanja zagotavljanje, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovanjem. Obljubo zavarovalnica uresniči le, če je izpolnjen razlog, ki je opredeljen v zavarovalni pogodbi. Takrat zavarovalnica izplača zavarovancu odškodnino.

1.3. OPREDELITEV TEMELJNIH ZAVAROVALNIH POJMOV

1.3.1. Udeleženci v zavarovalnem razmerju:

- **zavarovatelj:** je podjetje, ki izvaja zavarovalno dejavnost - to je zavarovalnica;
- **zavarovalec oz. sklenitelj zavarovanja:** je množica fizičnih ali pravnih oseb, ki sklenejo z zavarovalnico zavarovalno pogodbo in s tem prevzamejo obvezo za plačilo premije;
- **zavarovanec:** je tisti, čigar interes je zavarovan; njemu pripadajo vse pravice iz sklenjene zavarovalne pogodbe.

Za zavarovalno razmerje v največ primerih velja, da nastopata v njem dva pogodbeni partnerja: zavarovatelj (zavarovalnica) in zavarovalec (nevarnostni subjekt). Zveza med njima je gospodarska, toda njuni interesi so očitno nasprotujoči, kajti za nevarnostni subjekt je najpomembnejša gospodarska korist, gospodarska varnost, ob nevarnostnem dogodku pa odškodnina. Oboje pa je za zavarovatelja glavno breme. Obratno pa je zavarovalna premija za zavarovatelja najpomembnejša gospodarska korist, za nasprotno pogodbeno stran pa najpomembnejše gospodarsko breme.

Toda na strani zavarovalcev se lahko krog udeležencev še razširi. Teoretično in tudi praktično je lahko v zavarovalnem razmerju z zavarovateljem ne le posamezen nevarnostni objekt – zavarovalec, marveč izjemoma tudi več zavarovalcev, ali skupine zavarovalcev (npr. pri zavarovanju fizičnih oseb pogosto nastopata zakonca skupaj kot zavarovalca pri sklepanju premoženjskih zavarovanj: stanovanjska hiša, motorno vozilo, kot pravna solastnika; torej sta dva zavarovalca). Drugače pa je pri t.i. skupinskih zavarovanjih, kjer kot sklenitelj zavarovanja nastopa le ena oseba (pravna), zavarovancev pa je več.

1.3.2. Premija

Premija je cena zavarovanja oziroma točno določen znesek, ki ga mora zavarovalec plačati zavarovalnici ob sklenitvi zavarovalne pogodbe. Je plačilo za varnost, ki jo nudi zavarovalnica svojim zavarovancem.

1.3.3. Zavarovalnina

Zavarovalnina je dajatev iz zavarovalne pogodbe oziroma storitev zavarovalnice, ki je določena v zavarovalni pogodbi. Je širši pojem od odškodnine.

1.3.4. Odškodnina

Odškodnina je dajatev iz zavarovanja odgovornosti zavarovalnice oziroma zavarovatelja tistim zavarovalcem ali upravičencem, pri katerih je nastal zavarovalni primer, na katerega se nanaša sklenjena zavarovalna pogodba.

1.3.5. Zavarovalna vsota

Zavarovalna vsota je znesek, od katerega se določa zavarovalna premija. Ponavadi je to najvišji možni znesek, ki ga zavarovalnica izplača.

1.3.6. Zavarovalni dogodek

Zavarovalni dogodek je dogodek, za katerega se zavarujemo. Pogosto je to tudi škodni primer, za katerega dobimo izplačano zavarovalnino oziroma odškodnino.

1.4. GLAVNE NALOGE ZAVAROVANJA

Vsaka gospodarska dejavnost ima določene naloge oziroma funkcije, ki opredeljujejo njeno pomembnost za okolje, v katerem deluje. V zavarovalništvu jih delimo na glavne in stranske (Boncelj, 1983, str.180). Po Bonclju poznamo pet glavnih funkcij zavarovanja.

1.4.1. Ustvarjanje gospodarske varnosti

To je najpomembnejša funkcija zavarovanja. Pomeni gotovost, da bo morebitna gospodarska škoda povrnjena z zavarovanjem. Njen namen je izravnavanje oziroma časovno in prostorsko uresničevanje gospodarske varnosti.

1.4.2. Izravnavanje nevarnosti

Ta pojem vključuje prenašanje, nošenje, prevzemanje, porazdeljevanje in odpravljanje nevarnosti.

1.4.3. Odpravljanje motenj v gospodarskem delovanju

Ta naloga predstavlja odpravo gospodarske škode, ki lahko nastane pri opravljanju gospodarske dejavnosti nekega gospodarskega subjekta. Zaradi povezanosti gospodarskih subjektov se ta motnja prenese na delovanje celotnega gospodarstva. Zato posamezni gospodarski objekti kot tudi narodno gospodarstvo težijo k preprečevanju posameznih motenj, pri čemer jim uspešno pomaga zavarovanje, le-to prevzame določene nevarnosti in morebitno gospodarsko škodo.

1.4.4. Ohranjanje nepretrganosti narodnogospodarskega procesa

Kot je navedeno v prejšnji točki, lahko nevarnostni dogodek, ki prizadene določen objekt v neki gospodarski dejavnosti, vpliva na motnjo v celotni panogi. Ta pa jo prenese tudi na narodnogospodarski proces. Zavarovanje pa te motnje uspešno preprečuje in s tem ohranja neprekinjenost gospodarske dejavnosti ter nemotenost narodnega gospodarstva.

1.4.5. Ohranjanje življenjske ravni

Življenjska raven se ohranja z zavarovanjem oseb proti škodam, ki nastanejo zaradi nevarnostnih dogodkov, ki jim je izpostavljen vsak posameznik (bolezni, invalidnost, nezgode, starost, smrt brezposelnost...).

1.5. ARGUMENTI ZA UREDITEV ZAVAROVANJA

Zavarovanje ureja država – nekje bolj, nekje manj – v praktično vseh nacionalnih ekonomskih prostorih (Hartman, 1996, str.16).

Glede na stopnjo državne regulacije lahko razdelimo države v tri skupine:

- države z nizko stopnjo regulacije,
- države s srednjo stopnjo regulacije in
- države z visoko stopnjo regulacije.

V prvi skupini so države, ki imajo malo regulirano področje zavarovanja in gojijo pristop svobodnega trga. Tu je konkurenca večja, velika je raznolikost proizvodov in cene so nižje. V skupini z visoko stopnjo regulacije zavarovanja je prodor tujih zavarovalnic vanje težji. Vlade tu poleg osnovnih pravil in finančnega nadzora urejajo tudi pogodbene pogoje in cene. V njih so cene praviloma višje, inovativnost pri proizvodih pa manjša kot v državah z nižjo stopnjo regulacije.

Zavarovalni trgi so sami po sebi nepopolni, prav tako kot konkurenca na njih. Tržni mehanizem sam ne more avtomatično odpraviti pomankljivosti, ki nastajajo na njih, zato država s predpisi ureja zavarovalni trg, nadzoruje njihovo delovanje in ob kršitvah tudi ukrepa. Tu se pojavi vprašanje, v katerih primerih je vmešavanje države in poseganje v konkurenčnost upravičeno in potrebno.

Glavni vzroki za urejanje zavarovanja so naslednji (Hartman, 1994, str. 16-17):

• Naravni monopol

Količino, po kateri je povpraševanje na enem trgu, lahko en sam proizvajalec proizvede po nižji ceni kot množica majhnih, kar doseže z ekonomijo obsega in ekonomijo različnosti. Vendar bi obstoj ene same zavarovalnice pomenil neučinkovito izrabo virov. Če država administrativno predpiše naravni monopol in tako prepreči vstop drugim ponudnikom, prepreči s tem izbiro tistega, ki je najbolj konkurenčen na podlagi svojih zmožnosti.

• Uničujoča konkurenca

Uničenje nekega podjetja ima gotovo škodljive posledice za celotno gospodarstvo. Propad zavarovalnice hudo prizadene zavarovalce, predvsem tiste, ki so že oškodovani, a jim zavarovalnica, ki je propadla škode ne more kriti. Prizadeti pa so tudi drugi njeni

zavarovalci, ker ostanejo nezavarovani in morajo skleniti zavarovanje pri drugi zavarovalnici. V tem času pa jim lahko nastane škoda, ki je ne bo nihče poravnal. Prizadeto je tudi zavarovalništvo kot celota, saj propad zavarovalnice povzroči dvome o trdnosti zavarovalnic in omaja zaupanje ljudi tudi v solidne zavarovalnice.

- **Zunanji učinki**

Pojavijo se, če je opravljanje neke storitve povezano z dobrimi in slabimi stranmi za tretje osebe, to je za tiste, ki niso v tržnem odnosu med udeležencema zavarovalniškega posla. Tudi te namreč zadeva, ali je rizik pokrit ali ne. Zakonodajalec mora zato predpisati obvezno kritje nekaterih rizikov (npr. v prometu).

2. RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI DO LETA 1990

V tem poglavju bom skušala prikazati značilnosti preteklega razvoja zavarovalništva na Slovenskem in najpomembnejše mejnike ter zavarovalne institucije, ki so imele svoj sedež na slovenskem etičnem ozemlju in njihov pomen v tem prostoru.

Razvoj slovenskega zavarovalništva bom sistematično predstavila po treh značilnih obdobjih:

1. razvoj do leta 1918;
2. razvoj v prvi Jugoslaviji - to je od leta 1918 do leta 1945;
3. razvoj v drugi Jugoslaviji - od leta 1945 do leta 1990.

2.1. KRATEK PREGLED ZGODOVINE ZAVAROVANJA

Zgodovina zavarovanja sega že v daljno preteklost, saj prve zarodke zavarovanja zasledimo že v starem Babilonu za časa Hamurabija, približno 1700 let pred našim štetjem. Tu je bila navada, da so se vodje karavan, ki so prevažale vredne tovore, dogovorile, da bodo skupaj pokrile morebitno škodo, ki bi nastala zaradi roparskega napada. S tem dogovorom so nevede uresničevali načelo vzajemnosti, ki je bistvena sestavina sodobnega zavarovanja.

Tudi Grki v stari Grčiji, ki so bili znani trgovci, so imeli medsebojni dogovor, da škodo, ki nastane na ladji in tovoru, poravnajo skupno. Tedanji pomorščaki so se zavedali nevarnosti pomorske plovbe, zato so se trudili, da so, preden je ladja izplula, v skupni sklad zbrali določen znesek, neke vrste posojilo, ki ga je bilo potrebno ob vrnitvi ladje vrniti z visokimi obrestmi.

Podobne primere zasledimo tudi v fevdalni dobi srednjega veka. Tedaj so bili značilni predvsem cehi – združenja rokodelcev in obrtnikov, ter gildi – trgovsko usmerjena

združenja. Ta združenja so imela v svojih statutih določila o skupnem nošenju nevarnosti, kot so na primer rop, požar, potopitev ladje in podobno.

Prva zavarovalna polica je bila (po do zdaj znanih zgodovinskih podatkih) izdana leta 1347 v Genovi in se je nanašala na pomorsko zavarovanje. To naj bi bil začetek razvoja sodobnega zavarovanja.

Seveda so bili konec srednjega in na začetku novega veka le delno izpolnjeni nekateri pogoji za razvoj zavarovanja, ki ga poznamo danes. Zavarovalni posli, ki so jih sklepali takrat, so imeli rahlo špekulativno naravo. Bistven napredek pa prinesejo na področju matematičnih in statističnih znanosti 17. 18. in 19. stoletje. V 19. stoletju se je zaradi hitrega industrijskega razvoja začelo razvijati tudi zavarovalništvo. V preteklem času so namreč nastajale zavarovalnice le kot posledica večjih, včasih tudi katastrofalnih škod, in so kmalu po ustanovitvi zašle v finančne težave ter propadle. Moralo je preteči mnogo časa, in pridobiti je bilo potrebno mnogo izkušenj, da je postal razvoj zavarovalnic uspešnejši in varnejši.

Zavarovanje je v 19. in 20. stoletju nenehno širilo svojo dejavnost. Kot posledica splošnega družbenega, gospodarskega, tehničnega in znanstvenega razvoja je uvajalo nove zavarovalne vrste. Razvijati se je začelo v dve ločeni veji:

- individualno zavarovanje, ki je nameravalo ekonomsko zaščititi posamezne gospodarske subjekte pred ekonomskimi posledicami nastalih škod;
- socialno zavarovanje, ki zaščitit življenjsko raven celotnih družbenih slojev pred posledicami nastajanja škode.

Ta temeljna delitev zavarovanja je v veljavi še danes, čeprav ni več tako strogo ločena; vedno bolj je prepletena.

2.2. ZAVAROVALNIŠTVO V SLOVENSКИH DEŽELAH DO LETA 1918

Tudi na Slovenskem se je zelo zgodaj pojavilo spoznanje, da je mogoče z združevanjem ljudi in s skupnim nošenjem nevarnosti zagotoviti tako gospodarsko kot tudi socialno varnost posameznika in s tem celotne družbe. Na začetku je bil bolj pomemben socialni učinek, šele pozneje se je razvila tudi gospodarska korist.

Leta 1452 je bila v Vidmu ustanovljena Bratovščina Sv. Hieronima, ki je delovala do leta 1775, torej več kot 300 let. Le-ta je svojim članom ob plačilu članarine zagotavljala oskrbo v primeru bolezni (bolezensko zavarovanje), pokojninsko zavarovanje, podporo za vdovo in siroto, zavarovanje pogrebne ter zavarovanje za doto. Delovanje te bratovščine je bil uspešen zarodek sodobnega zavarovanja. To je najstarejši znani vir v slovenskem prostoru o nekem dogajanju, ki je bilo vezano na pojem zavarovanja. Določene oblike vzajemne pomoči članom so se pojavljale v 14. stoletju tudi v cehovskih pravilih; bile so to tako imenovane cehovske skrinjice. V cehovskih pravilih v Ljubljani, ki so jih upoštevale

krojaška, mizarska, ključavničarska, barvarska dejavnost, je bila predvidevana pomoč članu ob nesreči, bolezni ali slabem socialnem stanju. Podobno vlogo so imele tudi rudarske bratovske skladnice.

Vse te ustanove so vsebovale elemente zavarovanja, ki so bili v skladu s takratnimi razmerami in načinom življenja, čeprav zanje ne moremo trditi, da so bile zavarovalnice v današnjem pomenu te dejavnosti.

Prvi poizkus ustanovitve prve zavarovalnice v slovenskih deželah je bil leta 1776, ko si je takratno Poljedeljsko društvo prizadevalo ustanoviti pogorelsko zavarovalnico proti požarnim škodam, vendar jim ni uspelo. V Trstu je že pred letom 1825 delovala Družba Sv. Nikolaja, ki je zavarovala ladje. Leta 1829 je bila v Gradcu ustanovljena Cesarsko-kraljevska vzajemna privilegirana zavarovalnica proti požaru za avstrijske dežele, Štajersko, Koroško in Kranjsko. V Ljubljani je bil sedež za Kranjsko deželo. V teh treh deželah je delovala tudi oblika vzajemnega zavarovanja pri Pogorelski družbi Sv. Florijana iz leta 1835. V pravilih te družbe je bilo določeno, da članom zagotavlja povračilo škode, ki nastane zaradi požara, v denarju.

Leta 1872 je bila v Ljubljani ustanovljena Zavarovalna banka Slovenije, prva zavarovalnica, ki so jo ustanovili Slovenci, kot delničarji, saj so vanjo vložili svoj denar (Škufca, 2001, str. 1). Njena dejavnost se je hitro širila v Avstrijo, na Hrvaško, Ogrsko in Slovaško, vendar je zaradi slabega vodenja, borznega zloma na Dunaju v letu 1873, ter slabega poslovanja zašla že v letu 1874 v hude finančne težave in propadla.

Vendar pa propad te zavarovalnice ni povzročil opustitve ideje o potrebnosti slovenske zavarovalnice na Kranjskem, čeprav v tistem času na Slovenskem ni bilo dovolj lastnega domačega kapitala, ki bi prenesel tvegane zavarovalne kupčije. Ustanovitev in organizacija take ustanove je bila, zaradi pomanjkanja območnih strokovnjakov na tem področju prepuščena tujcem. Zavarovanih je bilo skoraj tri četrtine kmečkih gospodarstev, kar kaže, da je bila zavarovalniška kultura že precej razvita.

Na katoliškem shodu leta 1892 so zahtevali, da se tudi na Kranjskem uvede splošno deželno zavarovanje in da je potrebno zavarovanje razširiti tako, da bo postalo dostopno tudi revnejšim slojem prebivalstva. To pa bi bilo mogoče le z ustanovitvijo deželne zavarovalnice, ki je ne bi vodila le težnja po dobičku, kot je to pri zasebnih deželnih družbah.

Leta 1896 je bila tako o ustanovitvi zavarovalnice že razprava v Kranjskem deželnem zboru, vendar je bil žal predlog leta 1898 zavržen. Ker ni prišlo do ustanovitve deželne zavarovalnice, so bile dane pobude za ustanovitev zasebnih zavarovalnic.

Prva taka pobuda je prišla s strani Kranjske kmetijske družbe iz Novega mesta, ki je leta 1899 vložila zahtevo za izdajo dovoljenja za ustanovitev zavarovalnice za govejo živino v

Novem mestu. Dovoljenje so dobili pod pogojem, da spremenijo pravila v skladu s pripombami Ministrstva za notranje zadeve na Dunaju.

Druga pobuda je prišla iz katoliških krogov v Ljubljani. Na Ministrstvu za notranje zadeve na Dunaju je bila januarja 1900 vložena prošnja za ustanovitev Vzajemne zavarovalnice proti požarnim škodam in poškodbi zvonov v Ljubljani. Že mesec kasneje je bilo izdano pogojno dovoljenje za delovanje, za njegovo izdajo pa je bila pooblaščen Deželna vlada za Kranjsko, ki je po izpolnitvi ustreznih pogojev aprila 1900 izdala dovoljenje za ustanovitev. Ustanovni občni zbor je bil v Ljubljani 5. julija 1900, poslovati pa je začela 1. avgusta 1900. Na zahtevo nadzornega sveta, da se ustanovni kapital dejansko vplača, je celotni znesek vplačal Ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič, ki so mu bila sredstva postopoma vrnjena (do leta 1916) iz letnih presežkov zavarovalnice.

V nasprotju s tujimi zavarovalnicami, ki so poudarjale dobiček in velikost, je Vzajemna zavarovalnica temeljila na dveh načelih. Prvo načelo je bilo vzajemen značaj dela in neprofitni cilji poslovanja, drugo pa geslo: kdor hitro da, dvakrat da. Že na začetku je potrdila zaupanje svojih zavarovancev, saj so zavarovalni delavci dobesedno na kraju škodnega dogodka ocenili in izplačali nastalo škodo, kljub temu da se je že ob ustanovitvi srečala s precejšnjo nenaklonjenostjo konkurenčnih zavarovalnic, ki so v odgovor na novo domačo zavarovalnico znižale premije in izboljšale zastopniško mrežo. Velike probleme je imela Vzajemna zavarovalnica tudi pri kritju tveganj, ki presegajo kapitalske možnosti lastnega nošenja; to je pri pozavarovanju. Pozavarovanje je zavarovanje presežkov nad stopnjo lastnega izravnavanja nevarnosti ene zavarovalnice pri drugi zavarovalnici, registrirani za aktivno pozavarovanje (Zakon o zavarovalnicah, Uradni list RS, št.64/94 čl.3).

Vse avstrijske delniške družbe so sklenile, da ne bodo prevzemale v pozavarovanje kupčij Vzajemne zavarovalnice, zato je morala le-ta iskati pozavarovanje zunaj monarhije. Leta 1902 je tako sklenila pozavarovalno pogodbo s Prvo češko pozavarovalno banko v Pragi.

Vzajemna zavarovalnica je v prvem desetletju svojega delovanja doživela nenavaden uspeh, saj je bila prisotna na celotnem Slovenskem ozemlju.

V tem času je prišlo še do enega poskusa ustanovitve slovenske zavarovalnice. To se je zgodilo v letih 1912 in 1913 v Trstu, vendar je bila zaradi začetka vojne leta 1914 ustanovitev onemogočena.

Vzajemna zavarovalnica je čas vojne (od 1914 do 1918) prestala razmeroma dobro, čeprav je gospodarsko življenje zamrlo in je zavarovalništvo utrpelo velike izgube.

2.3. ZAVAROVALNIŠTVO NA SLOVENSKEM V LETIH MED 1918 IN 1990

2.3.1. Obdobje med obema vojnama

Prva svetovna vojna, razpad avstroogrške monarhije in ustanovitev nove države - Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, so vplivale tudi na razvoj zavarovalništva. Tujim zavarovalnicam, ki so povsem prevladovale v našem prostoru, so se z nastankom nove države pridružile maloštevilne domače zavarovalnice.

Vzajemna zavarovalnica je bila v tistem času edina zavarovalnica s sedežem v Ljubljani. Ker je bilo po razpadu avstroogrške monarhije njeno območje poslovanja okrnjeno in so bile zaradi visoke inflacije izničene vse zavarovalne rezerve, se je Vzajemna zavarovalnica odločila razširiti poslovanje v okviru novih meja in uvesti nove zavarovalne vrste. Nove podružnice in glavna zastopstva je začela ustanavljati v Beogradu, Zagrebu, Splitu, Sarajevu, in nazadnje je odprla svoje zastopstvo tudi v Skopju.

Uvajala je nove zavarovalne vrste, tako da je že 1. novembra leta 1918 izdala prvo polico življenjskega zavarovanja. Leta 1926 je uvedla zavarovanje stekla, leta 1930 zavarovanje vloma, leta 1931 pa zavarovanje jamstva, nezgode in kaska.

Leta 1922 je bila ustanovljena še ena zavarovalnica s sedežem v Ljubljani. To je bila Jugoslovanska zavarovalna banka Slavija. Koncesijsko dovoljenje za njeno ustanovitev je izdalo Ministrstvo za trgovino in industrijo v Ljubljani.

Tako sta pred začetkom druge svetovne vojne v Sloveniji delovali dve približno enako veliki zavarovalnici.

Poleg omenjenih pa so delovale še tri: Društvo Sv. Florijana proti požarnim škodam (ustanovljena leta 1932), Gospodarska zavarovalna družba Drava (ustanovljena leta 1939) in Ljudska samopomoč iz Maribora (ustanovljena leta 1927). Razen teh petih zavarovalnic s sedežem v Sloveniji so imele tu svoje podružnice ali glavna zastopstva tudi druge jugoslovanske in tuje zavarovalnice.

V letu 1931 je Vzajemna zavarovalnica po vzoru tujih zavarovalnic in na podlagi njihovih izkušenj organizirala Ljudsko življenjsko zavarovanje Karitas.

Zavarovanje po načinu Karitas izhaja iz Nemčije. Nekatere organizacije so ga uvedle, da bi na ta način pomagale krščanskim družinam v stiski, na primer ob smrti svojca. Morebitni čisti dobiček, ki bi ga zavarovalnica pridobila, pa bi tako porabila v dobrodelne namene.

Karitas ni samopomoč. Je pravo zavarovanje na zavarovalno - tehnični podlagi, le da je oblika zavarovanja poenostavljena in prirejena velikemu obsegu prebivalstva.

2.3.2. Zavarovalništvo na Slovenskem med 1945. in 1990. letom

Ko je bila Slovenija leta 1941 okupirana in razkosana, se je moralo temu novo nastalemu položaju prilagoditi tudi slovensko zavarovalništvo. 31. decembra 1941 je bila izdana odredba o koncentraciji zavarovalnega poslovanja. S to odredbo je bilo določeno, na katere družbe prenesejo svoje portfelje tisti organizacijski deli zavarovalnice, ki so morali prenehati s poslovanjem. Zavarovalni posli so bili iz Ljubljanske pokrajine razporejeni italijanskim družbam, z Gorenjske, Štajerske in Koroške pa nemškimi in avstrijskim zavarovalnicam.

Tudi nova jugoslovanska oblast je začela zgodaj posegati v zavarovalništvo. Novembra 1944 je AVNOJ sprejel odlok, s katerim so poddržavili imetje sovražnih držav. Marca 1945 je bil ustanovljen Državni zavod za zavarovanje in pozavarovanje, v katerega so bile združene vse poddržavljene zavarovalnice. Zasebne zavarovalnice niso smele opravljati poslov zavarovanja državnega in javnopravnega premoženja, ampak so lahko poslovale le z zasebnim sektorjem. Tako je imel Državni zavod monopol nad obveznim zavarovanjem.

Leta 1945 se je po osvoboditvi predpisani zaplembi vseh zavarovalnic sovražnih držav izognila le Vzajemna zavarovalnica. Junija 1945 se je Vzajemna zavarovalnica preimenovala v Zavarovalni Zavod Slovenije, aprila 1946 pa se je priključila Državnemu zavarovalnemu zavodu (DOZ). Vzrok priključitve je bil predpis o možnosti sklepanja zavarovanj le na področju zasebnega sektorja in prepričanje, da je koncentracija zavarovanja pomembna za uspešen razvoj zavarovalništva.

S tem je DOZ dobil celotno mrežo poslovalnic, zastopstev in podružnic zavarovalnega zavoda Slovenije, kar v bistvu pomeni, da je dobil pogoje za prevzem celotne zavarovalniške dejavnosti v Sloveniji ter pogoje za enotno, popolno centralistično poslovanje in vodenje iz Beograda na območju celotne države.

Glede na razmere v nekdanji SFR Jugoslaviji, lahko razvoj zavarovalništva v Sloveniji glede na značilnosti razdelimo na štiri obdobja:

- obdobje centralističnega državnega zavarovalništva (1945–1961),
- obdobje decentraliziranega komunalnega zavarovalništva (1962-1967),
- obdobje poslovnega zavarovalništva (1968-1976) in
- obdobje liberalizacije brez zavarovalnega nadzora (1977-1990).

2.3.2.1. Obdobje centralističnega državnega zavarovalništva (1945-1961)

V tem času je bilo področje zavarovalništva urejeno le z raznimi predpisi. Začetek centralističnega državnega zavarovanja je pomenilo sprejetje odloka o spojitvi zavarovalnih podjetij, so prešle v državno last - torej v last Državnega zavarovalnega zavoda, kar se je zgodilo leta 1945. DOZ je prevzel zavarovanje državnega in javnega

premoženja, izvajanje obveznih zavarovanj ter izvajanje pozavarovanja. Določeno je bilo tudi, da smejo zasebne zavarovalnice izvajati le tiste zavarovalne posle, ki niso v delovnem področju DOZ-a. S tem je zavod postal edina zavarovalnica, pri kateri je bilo zavarovano vse državno premoženje. V tem času je bilo uvedeno veliko število obveznih zavarovanj.

DOZ je bil javni zavod z generalno direkcijo v Beogradu. Upravljanje je bilo državno centralizirano. Prva zavarovalna reforma, uvedena z Zakonom o zavarovalnicah in zavarovalnih skupinah leta 1961 (Uradni list SFRJ, št. 27/61 s spremembami) je po vzoru družbenega komunalnega sistema prinesla tako imenovani komunalni zavarovalni sistem. Iz dotodanje ene monopolne zavarovalnice – DOZ-a, je ob uveljavitvi novega sistema nastalo večje število zavarovalnic delujočih, na območju ene ali več občin, kjer so imele teritorialni monopol.

2.3.2.2. Obdobje decentraliziranega komunalnega zavarovanja (1962-1967)

Posledica pritiska po decentralizaciji je bil zakon o Zavarovalnicah in zavarovalnih skupnostih iz leta 1961. Vendar je ta kljub velikim pričakovanjem prinesel le razočaranje, saj se v bistvu ni nič spremenilo. Izvedena je bila le formalna decentralizacija zavarovalništva.

Značilno za ta čas je bilo, da so imele zavarovalnice monopolni položaj v območjih, v katerih so bile ustanovljene. Sicer pa je bila funkcionalna premija enotna za celotno Jugoslavijo; obvezno bilo je izravnavanje nevarnosti in združevanje zavarovalnic v republiško zavarovalno skupnost ter le teh v Jugoslovansko zavarovalno skupnost. Tako je bila večina sredstev še vedno pod vplivom jugoslovanske zavarovalne skupnosti. Zavarovalnice so bile sicer samostojne, vendar so poslovale za svoj riziko le v tistem delu premij, ki je bil namenjen za poslovno režijo, medtem ko je bilo poslovanje s tehničnimi premijami enotno. Dejansko je bilo takrat večje število formalno-pravno samostojnih zavarovalnic, zavarovalno-ekonomsko pa je bila le ena, Jugoslovanska zavarovalna skupnost.

Izravnalni sistem, uveden z Zakonom o zavarovalnicah in zavarovalnih skupinah, je bil vnaprej obsojen na zlom, saj so se ustvarjeni zavarovalno-tehnični presežki po zavarovalnih vrstah ohranjali pri zavarovalnicah oziroma republiških zavarovalnih skupnostih, ustvarjeni zavarovalno-tehnični primanjkljaji pa so se preko republiških zavarovalnih skupnostih zbirali pri Jugoslovanski zavarovalni skupnosti. To je bil začaran krog izravnavanja nevarnosti in je bil vnaprej obsojen na zlom.

2.3.2.3. Obdobje poslovnega zavarovalništva (1968-1976)

Gospodarstvo ni bilo zadovoljno s takšnim sistemom zavarovanja, zato si je prizadevalo, namesto obveznega zavarovanja uvesti sistem prostovoljnih zavarovanj. Nov način bi omogočil zavarovalnicam neomejeno delovanje na celotnem jugoslovanskem ozemlju.

Kot posledica gospodarske reforme sta bila tako leta 1967 sprejeta Zakon o zavarovanju in zavarovalnih organizacijah (Uradni list SFRJ, št. 7/67) in Zakon o pogojih za ustanovitev in poslovanje zavarovalnic in pozavarovalnic (Uradni list SFRJ, št. 18/67). To je bila tako imenovana druga zavarovalna reforma.

V tem zavarovalnem sistemu je bilo uveljavljeno načelo prostovoljnosti zavarovanja; izvzeto je bilo le obvezno zavarovanje nevarnosti, ki ogroža tretje osebe ali pomeni splošno nevarnost. Omogočena je bila konkurenca med zavarovalnicami z odpravo teritorialnega monopola, kar pomeni, da je bilo dovoljeno izvajanje zavarovalnih poslov po celi državi. Zavarovalnice so samostojno določale zavarovalne pogoje in cenike; postale so gospodarski subjekti, zavarovanje pa gospodarska dejavnost.

Z zakonom so bili določeni tudi pogoji za ustanavljanje in poslovanje zavarovalnic. Ni bilo več obveznega izravnavanja nevarnosti, obstajala pa je možnost pogodbenega pozavarovanja. V upravljanje so bili vključeni tudi zavarovanci in delavci v zavarovalnicah. Imeli so sicer zelo majhne pristojnosti, vendar je bila prvič uvedena možnost, da gospodarski subjekti in občani v vlogi upravljalca prestopijo prag zavarovalnice; če že niso imeli možnosti popolnega odločanja, so bili s problematiko poslovanja in sredstvi vsaj seznanjeni.

Posledica zakona je bilo tudi ponovno združevanje občinskih ter medobčinskih zavarovalnic v večje zavarovalnice in zavarovalne skupnosti. V Sloveniji se je ta proces začel že v drugi polovici leta 1967, ko so se vse tukajšnje zavarovalnice in zavarovalna skupnost združile v Zavarovalnico Sava, medobčinska zavarovalnica Maribor pa je nadaljevala poslovanje kot samostojna zavarovalnica. Obe zavarovalnici sta imeli sedež v Sloveniji, čeprav sta imeli svoje poslovne enote tudi v drugih delih Jugoslavije.

Pozavarovanje se je začelo v Sloveniji začelo močneje razvijati šele v sedemdesetih letih, ko se je začela zavarovalnica Sava leta 1973 ukvarjati tudi s pozavarovalnimi posli. Tako smo dobili v Sloveniji tudi prvo pozavarovalnico.

Leta 1976 sta se zavarovalnici Sava in Maribor združili v zavarovalno skupnost Triglav s sedežem v Ljubljani. Le ta je bila do leta 1990 edina slovenska zavarovalna organizacija. Skupaj s Pozavarovalnico Sava sta omogočili le minimalen odliv zavarovalnega kapitala v tujino.

2.3.2.4. Obdobje liberalizacije brez zavarovalnega nadzora (1977-1990)

Z letom 1977 je prišlo v zavarovalništvo obdobje liberalizacije. Zavarovalnega nazora tako rekoč ni bilo več, vse zavarovalnice pa so delovale kot vzajemne.

Tako imenovana tretja zavarovalna reforma se je začela v tem obdobju s sprejetjem Zakona o temeljnih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja (Uradni list SFRJ, št. 24/76), ki je določil, da se zavarovanje premoženja in oseb uresničuje z združevanjem sredstev po načelu vzajemnosti in solidarnosti v zavarovalnih skupnostih (Pavliha, 2000, str. 76). Zavarovalnice so v tem času poslovale skoraj po tržnih pogojih ter prilagajale ponudbo in storitve gospodarskim subjektom in občanom. Zakon pa je ločeval tudi zavarovanje od pozavarovanja.

Na podlagi zavarovalniške zakonodaje leta 1976 sta bili tako ustanovljeni zavarovalna skupnost Triglav, ki je nastala kot posledica združitve zavarovalnice Sava in zavarovalnice Maribor, in pa prva specializirana pozavarovalnica v Sloveniji, to je Pozavarovalna skupnost Sava.

Z novimi poslovnimi prijemi sta širili obseg poslovanja. V Sloveniji se je zavarovalništvo razvijalo pod velikim vplivom zahoda. Zavarovalna skupnost Triglav si je z razvejano mrežo območnih enot svoj položaj močno utrdila. Ljudje so se navadili na edino slovensko zavarovalnico, katere ime jim še danes zveni v ušesih. Celotno zavarovalništvo v Sloveniji se je vrtelo okrog zavarovalnice Triglav.

3. RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SLOVENIJI OD LETA 1990 DALJE

3.1. RAZMERE NA SLOVENSKEM ZAVAROVALNEM TRGU

Z razpadom socializma leta 1989 je začela v Slovenijo spet prodirati miselnost o podjetništvu in zasebni lastnini. Zakon o podjetjih, ki je bil sprejet leta 1989, je gospodarstvo približal in prilagodil germanskim oblikam organiziranosti gospodarskih subjektov. Prav tako pa je tudi zavarovalništvo v 90. letih doživelo svojo zakonsko preobrazbo, saj je bil na področju zavarovalništva leta 1990 sprejet zakon - Zakon o temeljnih sistema zavarovanja premoženja in oseb (Uradni list SFRJ, št. 7/90). To je bila tako imenovana četrta zavarovalna reforma v okviru nekdanje Jugoslavije.

3.1.1. Obdobje omejenega zavarovalnega nadzora (1990-1993)

Zakon o temeljnih premoženjskega osebnega zavarovanja je v poslovanje zavarovalnic prinesel nove tržne prvine in okrepil zavarovalni nadzor.

Ta zakon je bil osnova za preoblikovanje dosedanjih zavarovalnih skupnosti v gospodarske subjekte, ki so težili k izvajanju zavarovanja, da bi dosegli dobiček. Približali naj bi se

ureditvi zavarovalniške dejavnosti, ki je veljala v zahodno evropskih tržnih sistemih ter ustvarili pogoje za samostojno delovanje zavarovalnic. S tem bi zavrlji vpliv politike na poslovanje zavarovalniških organizacij ter uničili notranje in zunanje monopole ter dogovorno ekonomijo na področju zavarovalništva.

Z zakonom so bile določene možne organizacijske oblike zavarovalnic, način upravljanja, finančno poslovanje, pogoji prenehanja zavarovalnic, obvezna zavarovanja ter nadzor nad zavarovalnicami.

Določenih je bilo pet organizacijskih oblik zavarovalnic: delniška družba, javna zavarovalna družba, družba za vzajemno zavarovanje, lastna zavarovalna družba in mešana zavarovalna družba (ali drugače: delniška družba, javna zavarovalnica, vzajemna zavarovalnica, lastna zavarovalnica, mešana zavarovalnica).

Zavarovalnice so same nosile pozitivne učinke dobrih poslovnih odločitev in so bile polno odgovorne za vse negativne posledice svojih odločitev. Poslovati so morale po temeljnih zavarovalnih načelih in v skladu z zakonom. Njihov osnovni cilj pa je postal dobiček, kar je pomembna novost v slovenskem zavarovalništvu.

Poleg navedenih osnovnih novosti, ki jih je prinesel nov zakon, pa so pomembne še naslednje:

- nad poslovanjem zavarovalnice bedijo lastniki kapitala, ki so ga vložili vanjo, in ne zavarovanci;
- kontrolo finančnega poslovanja opravljajo notranji aktuarji, ker zakon ni uzakonil strokovnega državnega nadzora;
- uvedena je kontrola načela lojalne konkurence;
- obstaja možnost vlaganja tujega kapitala v zavarovalno družbo, ni pa dovoljena ustanovitev v celoti tuje zavarovalnice;
- zavarovalna organizacija lahko svoja sredstva nalaga v nepremičnine, vrednostne papirje in druge oblike premoženja, ob strogem upoštevanju treh osnovnih zavarovalnih načel: varnosti, likvidnosti, donosnosti;
- samo v primeru, če dela obveznosti ni mogoče zavarovati s pozavarovanjem v državi, lahko zavarovalnica ta del obveznosti pozavaruje v tujini.

Vse takratne zavarovalne skupnosti so se odločile za preoblikovanje v delniške družbe. Zavarovalna skupnost Triglav se je preoblikovala v zavarovalnico Triglav, d.d. (datum registracije 28.12.1990). Pozavarovalna skupnost Sava pa v Pozavarovalnico Sava, d.d. (datum registracije 28.12.1990).

Območne enote Zavarovalne skupnosti Triglav (Maribor, Novo Mesto, Koper) so se osamosvojile in se preoblikovale v samostojne zavarovalnice: Zavarovalnico Maribor, d.d. (20.01.1992), Zavarovalnico Tilia, d.d. (27.12.1990) in Zavarovalnico Adriatic, d.d. (20.11.1990). Vse naštetje zavarovalnice so leta 1991 začele poslovati kot delniške družbe. Organizacijska enota Zavarovalne skupnosti Croatia iz Zagreba se je preoblikovala v Zavarovalno delniško družbo Slovenica, zavarovalna hiša, d.d. (24.12.1992),

organizacijska enota beograjske Zavarovalne skupnosti Dunav v Ljubljani pa se je preoblikovala v delniško družbo Ljubljanska zavarovalnica.

Potem je število zavarovalnic v Sloveniji hitro raslo, tako da so bile v naslednjih letih ustanovljene še nekatere nove zavarovalnice kot na primer: Prima, Mercator, Merkur, Inter (pozavarovalna družba), Concordia (pokojninska zavarovalnica), Generali SKB.

Med zavarovalnicami, ki so izvajale neobvezna (pogodbena) zavarovanja, so v Sloveniji delovale še:

- Slovenska izvozna družbo, d.d., ki izvaja zavarovanje izvoznih kreditov;
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (oziroma Vzajemna zdravstvena zavarovalnica, d.d.), ki izvaja prostovoljna dodatna zdravstvena zavarovanja;
- Sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja, d.d., ki izvaja dodatna pokojninska zavarovanja;
- Sklad za vzajemno pomoč samostojnih obrtnikov Slovenije, ki izvaja pokojninska zavarovanja obrtnikov že od leta 1956.

Zavarovalna dejavnost se je v tem obdobju, ko se je proces privatizacije začel, močno približala praksi v razvitih zahodnoevropskih državah.

Ustreznega zavarovalnega zakona pa v novi državi Sloveniji še ni bilo. Nadzor so izvajali maloštevilni pooblaščen aktuarji, vendar so bila njihova pooblastila omejena. Urejanje odškodninskih zahtevkov v povezavi z zeleno karto je prevzel leta 1992 ustanovljeni Slovenski zavarovalni biro (SZB), ki je 27.10.1992 postal član Sveta birojev s sedežem v Londonu (Statistični zavarovalniški bilten 1995, str.17).

To leto je v zavarovalništvo prineslo še eno novost - dve novi obliki zavarovanja: življenjsko zavarovanje v izbrani valuti in turistično zavarovanje.

Življenjsko zavarovanje v izbrani valuti je nastalo kot posledica visoke inflacije še v Jugoslaviji, ki se je nadaljevala tudi po letu 1991 v Sloveniji. Inflacija je sproti razvrednotila zavarovalne vsote (vsote do katerih so zavarovani premoženjski interesi), za katere so zavarovanci sklepali zavarovanja. Posebej pereč je bil ta problem pri življenjskih zavarovanjih, ki v urejenih denarnih sistemih pomenijo obliko varčevanja in ekonomsko varnost. Na slovenskem zavarovalnem trgu so se izražale potrebe po sklepanju življenjskih zavarovanj v nekaterih od stabilnih valut, zato je začela zavarovalna skupnost Triglav prva sklepati življenjsko zavarovanje z dodatnim nezgodnim zavarovanjem v izbrani valuti. To zavarovanje je sklepala v eni od tujih valut (DEM, ATS, USD, ITL), kar pomeni, da je bila zavarovalna vsota in premija na zavarovalni polici (listina o zavarovalni pogodbi) vpisana v izbrani valuti. Zavarovanec je plačeval premijo, zavarovalnica pa izplačevala zavarovalno vsoto v (takrat še) dinarski protivrednosti po uradnem menjalnem tečaju.

Zavarovalna skupnost Triglav je uvedla tudi v svetu že znano novo zavarovalno vrsto - turistično zavarovanje. To zavarovanje omogoča, da se potnik kot posameznik, družina ali organizirana skupina zavaruje pred stroški, ki bi nastali zaradi različnih nevarnosti, do katerih lahko pride na potovanju.

V tej vrsti zavarovanj je bila zavarovalna skupnost Triglav takrat še popolna začetnica, vendar je s tem naredila korak naprej k razvoju novih zavarovalnih vrst in tako zaorala ledino na poti približevanja evropskemu zavarovalništvu.

3.1.2. Obdobje konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora (od 1995 in dalje)

V celotnem obdobju od ustanovitve samostojne države Slovenije se slovensko zavarovalstvo postopoma prilagaja evropskemu poslovanju. To še posebej velja po sprejetju prvega slovenskega zakona na področju zavarovalništva, Zakona o zavarovalnicah iz leta 1994 (Uradni list RS, št. 64/94). Z uveljavitvijo tega zakona in ustreznimi podzakonskimi predpisi je za slovensko zavarovalništvo nastopilo novo obdobje. To obdobje lahko imenujemo obdobje tržnega poslovanja, konkurence in sodobnega zavarovalnega nadzora.

Prejšnji zakon iz leta 1990 je bil dober predvsem zato, ker je omogočal za takratne razmere ustanovitev zavarovalnic v najprimernejših organizacijskih oblikah. Njegova največja napaka pa je bila izostanek državnega nadzora in kot posledica tega velika zmeda na domačem zavarovalnem trgu.

Nova zavarovalna zakonodaja je približala slovensko zavarovalništvo sodobnim evropskim standardom, kar velja za formalnopravno in organizacijsko področje, še zlasti za finančno-ekonomsko. Državni zavarovalni nadzor je bil izpopolnjen in je temeljil predvsem na nemški zakonodaji. Zakon o zavarovalnicah je določal pogoje za ustanavljanje zavarovalnic, njihovo upravljanje in poslovanje, nadzor in prenehanje. Zavarovanje je bilo prostovoljno, razen tistega, ki je bilo uvedeno s posebnim zakonom, in ga opravljajo lahko zavarovalnice s sedežem v Sloveniji. Predvideni sta bili dve pravni obliki zavarovalnic: delniška družba in vzajemna zavarovalnica. Upravljanje je bilo dvotirno, kar pomeni, da so organi družbe skupščina delničarjev, nadzorni svet in uprava. V skladu z zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju so imeli tudi zaposleni svoje predstavnike v nadzornem svetu. Najpomembnejša pridobitev novega zakona pa je bil zavarovalni nadzor, ki ga opravlja Urad za zavarovalni nadzor ustanovljen v okviru Ministrstva za finance.

Zavarovalnice so v tem času uvajale nove tržne prijeme, ki jih je narekovalo konkurenčno okolje s hitro se razvijajočim oglaševalskim marketingom. V zavarovalno prakso so v tem obdobju uvedene številne novosti, nove zavarovalne vrste in skupine (Škufca, 2000, str. 79).

3.2. SLOVENSKI ZAVAROVALNI BIRO

Po nastanku in priznanju Republike Slovenije v svetu je Slovenija sprejela številne mednarodne obveznosti. Čeprav je Slovenija po velikosti majhna, je prometno izrazito prehodna, z visoko stopnjo motorizacije in mobilnosti državljanov. Zato je vse bolj pomembno zagotavljanje reševanja škodnih primerov, v katerih so udeleženi tuji in domači vozniki motornih vozil, ki za odhod v tujino potrebujejo mednarodni dokument o zavarovanju ali zeleno karto. Zelena karta je dokument, ki kaže, da obstaja zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Namen izdajanja zelenih kart je olajšanje pretoka cestnega prometa in reševanje odškodninskih zahtevkov oškodovancev iz različnih držav, ki so članice Sveta birojev.

Zavarovalnica Adriatic, Ljubljanska zavarovalnica, zavarovalnica Maribor, zavarovalnica Tilia in zavarovalnica Triglav, so se leta 1992 edine uveljavile z zavarovanji avtomobilske odgovornosti in so izdajale zelene karte. Zaradi zakonske obveznosti in zaščite zavarovancev so se s podpisom pogodbe 15. februarja 1992 povezale v organizacijo, ki je kasneje prerasla v gospodarsko interesno združenje vseh slovenskih zavarovalnic z imenom Slovenski zavarovalni biro (SZB). Skupščina sveta birojev s sedežem v Londonu je SZB sprejela kot polnopravnega člana oktobra 1992, le-ta pa je začel izdajati SLO zelene karte decembra istega leta.

Iz pobud za povezavo tudi na drugih zavarovalnih področjih so vse slovenske zavarovalnice in pozavarovalnice novembra 1993 podpisale dogovor o ustanovitvi združenja slovenskih zavarovalnic, ki so ga poimenovala Slovenski zavarovalni biro, ker so ga pod tem imenom že poznali v tujini.

Namen novega združenja je bil (Oprešnik, 1994, str. 9):

- ohranjanje in pospeševanje skupnih interesov članic;
- sodelovanje in svetovanje v skupnih poslih;
- razvijanje zavarovalnega trga;
- vplivanje na zavarovalno zakonodajo;
- pomoč pri nadaljnjem razvoju poslovanja članic;
- sodelovanje z drugimi nacionalnimi ustanovami v skladu z interesi članic;
- izvrševanje obveznosti iz mednarodnih pogodb, ki zadevajo zavarovanje;
- priprava obveščanja in obveščanje javnosti o zavarovalni dejavnosti;
- organiziranje izobraževanja o zavarovalni teoriji in praksi.

Na vprašanje, kaj so posamezne zavarovalnice pridobile z novim združenjem, je večina njihovih predstavnikov izpostavila skupen nastop proti zakonodajalcu, usklajevanje zavarovalnih podlag med zavarovalnicami, sodelovanje s tujimi zavarovalnicami in

pozavarovalnicami, ter zagotavljanje lojalne konkurence na slovenskem zavarovalnem trgu (Bolka, 1995, str. 31).

3.3. JEDRSKI POOL GIZ

Potem, ko je po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške postalo članstvo slovenskih zavarovalnic v nuklearnem poolu Zagreb postalo nedopustno, se je sedem slovenskih zavarovalnic in ena pozavarovalnica odločilo, da iz njega izstopijo. Po dovoljenju Ministrstva za finance so se odločile, da ustanovijo slovenski jedrski pool.

Tako so 22.marca 1994 podpisale pogodbo o ustanovitvi poola za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti GIZ (Gospodarsko interesno združenje), ki je začel poslovati 1.aprila 1994. Le-ta zagotavlja gospodarsko varnost jedrske elektrarne Krško in nastopa tudi v vlogi pozavarovatelja tujih poolov.

S sedežem v Ljubljani deluje pool kot gospodarsko interesno združenje, preko katerega ustanoviteljice opravljajo zavarovalne, sozavarovalne in pozavarovalne posle v zvezi z delovanjem naprav za miroljubno izkoriščanje jedrske energije na območju Slovenije in v tujini. Z izravnavanjem jedrske nevarnosti, prevzete v zavarovanje in pozavarovanje, ustvarja gospodarsko varnost zavarovancem, ki jih ogroža jedrska nevarnost, organizira preventivno dejavnost za preprečevanje škod na premoženju ljudi in v njihovem življenjskem okolju in skrbi za primerno nalaganje zbranih denarnih sredstev. Pool deli kritje polovice rizikov s podobnim poolom v Republiki Hrvaški, ki je solastnik jedrske elektrarne Krško.

Članice poola tako s skupnimi zmogljivostmi zagotavljajo dodatno varnost Jedrski elektrarni Krško. Ta je tako zavarovana proti požaru (Material Damage), strojelomu (Machinery Breakdown – MBD) in odgovornosti tretjim osebam (Third Party Liability – TPL) (Statistični zavarovalniški bilten, 2001, str. 49).

Leta 2000 je Jedrski pool s sprejemom nove članice Pozavarovalnice Triglav Re, d.d., povečal število svojih članic na devet, kar pomeni za vse članice bolj enakomerno razporeditev rizika. Jedrski pool je leta 2000 v okviru svojih kapacitet uspešno sodeloval tudi v pozavarovanju rizikov tujih jedrskih poolov.

Tabela 1: Deleži članic Jedskega poola pri zavarovanju domačih in tujih rizikov 2000

Članice Jedskega poola	Zavarovanje JE Krško		Pozavarovanje tujih JE	
	USD	Delež(%)	USD	Delež(%)
SKUPAJ	6.620.000	100	5.960.000	100
Zavarovalnica Triglav, d.d.	3.523.902	53,23	3.185.072	53,44
Pozavarovalnica Sava, d.d.	786.910	11,89	712.228	11,95
Zavarovalnica Maribor, d.d.	630.532	9,52	570.145	9,57
Adriatic, zavarovalna družba, d.d.	551.840	8,34	198.801	8,37
Slovenica, zavarovalniška hiša, d.d.	413.619	6,25	373.043	6,26
Zavarovalnica Tilia, d.d.	358.000	5,41	291.200	4,88
Pozavarovalnica Triglav, d.d.	161.490	2,44	153.570	2,58
Krekova zavarovalnica, d.d.	129.138	1,95	117.294	1,97
Zavarovalnica Merkur, d.d.	64.569	0,97	58.647	0,98

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2001, str. 49.

3.4. SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE IN NJEGOVE ČLANICE

Leta 2000 je minilo 100 let od ustanovitve prve slovenske zavarovalnice - Vzajemne zavarovalnice, ki je bila ustanovljena leta 1900, zato je Slovensko zavarovalno združenje praznovalo 100 - letnico slovenskega zavarovalništva. Vendar ne smemo pozabiti, da je bila že leta 1872 ustanovljena Prva občna zavarovalna banka Slovenija, ki je bila prav tako slovenska, glede na ustanovitelje in število slovenskih delničarjev, ki so vanjo vložili svoj denar, tudi slovenska (Škufca, 2001, str. 1).

Slovensko zavarovalništvo je ob vstopanju na evropski skupni trg v prelomnem trenutku, saj se bo povečala tuja konkurenca. Pretekla zgodovina slovenskega zavarovalništva nam kaže, da znamo in zmoremo uspešno delati tudi ob pogojih večje konkurence. Bodoči uspeh pa lahko zagotovi le strokovno in kvalitetno delo zavarovalnice, ki bo povečevalo zaupanje zavarovancev. To pa je odvisno predvsem od kvalitetnih delavcev v zavarovalnici in od dobre organizacije poslovanja, ki bo upoštevala želje in potrebe zavarovancev, delničarjev in delavcev v zavarovalnici (Škufca, 2000, str. 2).

Slovensko zavarovalno združenje se lahko še posebej pohvali z uspešno vpeljavo stalnega izobraževanja zavarovalnih zastopnikov in posrednikov. Združenje je svoje članice uspešno zastopalo tudi v mednarodnih združenjih in pomembno prispevalo k ugledu slovenskega zavarovalništva.

V preteklih letih so bile vse slovenske zavarovalnice in pozavarovalne družbe članice Slovenskega zavarovalnega združenja. Leta 1998 pa se je prvič zgodilo, da sta zunaj Združenja ostali dve družbi in sicer: Inter, pozavarovalna družba, d.d., ki je na lastno željo

31. decembra 1998 izstopila iz članstva, in pa novo ustanovljena pozavarovalnica Triglav Re, d.d., ki je bila ustanovljena šele konec leta 1998 in v tem letu ni še poslovala.

Leta 1999 je Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije na osnovi zakona, ki zahteva ločevanje obveznega in prostovoljnega zavarovanja, 1. novembra 1999 ustanovil Vzajemno zdravstveno zavarovalnico za prostovoljna zdravstvena zavarovanja. Ta je v Združenju prevzela vse članske obveznosti in pravice od Zavoda za Zdravstveno zavarovanje Slovenije in postala članica Združenja.

Leta 2001 je Sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja, d.d. svoje članstvo v Združenju prenesel na Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d., ki se je pozneje preimenoval v Kapitalsko družbo, d.d..

Leta 2001 je prišlo tudi do drugih sprememb. Svoje ime je spremenil Sklad za vzajemno pomoč samostojnih obrtnikov Slovenije, ki se zdaj imenuje Sklad obrtnikov in podjetnikov in zavarovalnica Generali SKB, ki se je preimenovala v Generali zavarovalnica, d.d.. Januarja 2001 pa se je število članic Združenja zopet zmanjšalo, saj je Združenje prostovoljno zapustila zavarovalnica Concordia, d.d..

20. julija 2001 je v Sloveniji delovalo 17 zavarovalnih in pozavarovalnih družb, med njimi 14 zavarovalnic in drugih zavarovalnih družb ter tri pozavarovalnice. Zavarovalnice in pozavarovalnice so družbe, ki delujejo po Zakonu o zavarovalništvu. Med tako imenovane druge članice pa so uvrščene tiste družbe, ki delujejo predvsem po drugih zakonih, ali le delno poslujejo po zavarovalniškem zakonu.

Zavarovalnice:

- Adriatic, zavarovalna družba, d.d., Koper
- Generali, zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Grawe, zavarovalnica, d.d., Maribor
- Krekova zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Merkur zavarovalnica, d.d., Ljubljana
- Slovenica, zavarovalniška hiša, d.d., Ljubljana
- Vzajemna zdravstvena zavarovalnica, d.v.z., Ljubljana
- Zavarovalnica Maribor, d.d., Maribor
- Zavarovalnica Tilia, d.d., Novo Mesto
- Zavarovalnica Triglav, d.d., Ljubljana

Pozavarovalnice:

- Pozavarovalnica Sava, d.d., Ljubljana

Druge članice:

- Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d., Ljubljana;
- Sklad obrtnikov in podjetnikov, Ljubljana;

- Slovenska izvozna družba, d.d., Ljubljana.

Glede na portfelj zavarovalniških produktov prevladuje na slovenskem zavarovalnem trgu kompozitni tip zavarovalnice, za katerega je značilno, da je registriran za trženje široke palete zavarovalniških produktov - od življenjskih do premoženjskih zavarovanj. Kompozitnih ali splošnih je devet zavarovalniških družb, tri so specializirane le za trženje življenjskih zavarovanj, ena za prostovoljno zdravstveno zavarovanje in ena za trženje izvoznih kreditov.

3.5. ZAVAROVALNICE IN NJIHOVI TRŽNI DELEŽI V LETIH OD 1995 DO 2000

Septembra 1994 je Državni zbor sprejel Zakon o zavarovalnicah (v nadaljevanju ZZ). Le ta je bil narejen po zgledu nekdanje nemške in avstrijske zavarovalne zakonodaje, ki sedaj delujeta po navodilih o zavarovalništvu Evropske skupnosti.

ZZ je začel veljati šele proti koncu leta 1994, zato so zavarovalnice za leto 1994 sestavile letne obračune še po določilih Zakona o temeljih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja (Uradni list SFRJ, št. 24/76).

V letu 1995 je v Sloveniji delovalo trinajst zavarovalnih družb, ki so predstavljene po datumu registracije na sodišču.

Tabela 2: Zavarovalnice po datumu registracije na sodišču

	ZAVAROVALNICA	DATUM
1.	Adriatic, zavarovalna družba d.d.	20.11.1990
2.	Ljubljanska zavarovalnica d.d.	20.12.1990
3.	Zavarovalnica Tilia d.d.	27.12.1990
4.	Zavarovalnica Triglav d.d.	28.12.1990
5.	Pozavarovalnica Sava d.d.	28.12.1990
6.	Prima, zavarovalna družba d.d.	23.01.1991
7.	Mercator zavarovalnica d.d.	01.08.1991
8.	Inter, pozavarovalna družba d.d.	12.09.1991
9.	Zavarovalnica Maribor d.d.	20.01.1992
10.	Slovenska izvozna družba d.d.	27.10.1992
11.	Merkur zavarovalnica d.d.	18.11.1992
12.	Slovenica, zavarovalna hiša d.d.	24.12.1992
13.	Zavarovalnica Concordia d.d.	16.06.1994

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 1995, str. 35.

Poleg teh 13 zavarovalnic sta v Sloveniji delovala še Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) in Sklad za vzajemno pomoč samostojnih obrtnikov Slovenije.

ZZZS, ki je kot organizacijska oblika javni zavod, izvaja obvezno in prostovoljno zdravstveno zavarovanje. Datum njegove registracije je bil 1.marca 1992.

Sklad za vzajemno pomoč samostojnih obrtnikov Slovenije pa je bil registriran 23.avgusta 1956.

Slovenski zavarovalni trg je bil porazdeljen zelo neenakomerno. 98% trga je obvladovalo pet največjih zavarovalnic.

Glede na dolgoletni obstoj zavarovalnice Triglav ni nič presenetljivega, da je njena dejavnost, če jo merimo z višino fakturirane premije, predstavljala skoraj dve tretjini zavarovalnega trga v Sloveniji. Triglav je po mnogih kazalcih na prvem mestu med slovenskimi zavarovalnicami, saj je naša največja zavarovalnica z dvanajstimi območnimi enotami ter več kot 100 predstavništvi po vsej državi. V letu 1995 je bilo v zavarovalnici Triglav zaposlenih 2043 delavcev, kar je približno 60% vseh zaposlenih v slovenskih zavarovalnicah. Neto skupna aktiva v letu 1994 je znašala 54,3 mrd sit.

V strukturi portfelja so predstavljala največji delež avtomobilska in industrijska zavarovanja, naraščal pa je tudi delež življenjskih zavarovanj.

Petino trga je pokrivala druga največja zavarovalnica v Sloveniji, to je Zavarovalnica Maribor. Le-ta je danes oblikovana kot delniška družba in nima tujega kapitala. Njena zavarovalna dejavnost pa je zelo raznolika in zajema celo paleto zavarovalniških storitev. Zavaruje vse vrste premoženja in premoženjskih interesov, vključno z osebnim zavarovanjem za primer bolezni in nezgode. V letu 1995 je imela Zavarovalnica Maribor 478 zaposlenih, neto skupna aktiva pa je znašala 9,5 milijarde sit.

Dobro desetino zavarovalniškega trga je pokrivala zavarovalnica Adriatic, ki je svojo dejavnost opravljala preko mreže desetih poslovnih enot ter pooblaščenih agencij po vsej Sloveniji in v tujini. Leta 1995 je imela zaposlena 402 delavca, njena neto skupna aktiva pa je znašala 7,3 milijarde sit. Glavna zavarovalna skupina je bilo prostovoljno zdravstveno zavarovanje, ponujala pa je poleg klasičnih oblik zavarovanja tudi bolj razvite oblike, kot so managersko in rentno zavarovanje.

Manj kot 6% delež je pripadal zavarovalnicama Tilia in Slovenica.

Zavarovalnica Tilia ima svoja predstavništva po celi državi; leta 1995 je imela zaposlenih 224 ljudi, neto skupna aktiva pa je znašala 5,17 milijarde sit. Njena glavna zavarovalniška skupina je bila avtomobilska odgovornost.

Slovenica, zavarovalniška hiša je leta 1995 zaposlovala 139 uslužbencev, neto skupna aktiva pa je bila 2,8 milijarde sit. Tudi njena glavna zavarovalniška skupina je bila avtomobilska odgovornost.

Ostale zavarovalnice si skupaj delijo le slaba dva odstotka trga:

- Ljubljanska zavarovalnica je imela leta 1995 zaposlenih 26 ljudi, neto skupna aktiva pa je znašala 0,63 milijarde sit. Glavna zavarovalna skupina so bila kreditna zavarovanja, sedaj pa je sposobna ponuditi vse vrste zavarovanj. Zaradi njenega majhnega tržnega deleža in izgub v preteklosti je njene delnice v višini 69 % deleža odkupila banka SKB in tako postala večinski lastnik.
- Prima zavarovalna družba je mešana zavarovalna družba, ki je zaposlovala leta 1995 48 delavcev; neto skupna aktiva pa je znašala 1,37 milijarde sit. Družba je še vedno registrirana za opravljanje poslov premoženjskega in osebnega zavarovanja.
- Mercator zavarovalnica je bila ustanovljena, ko so Mercatorjeva podjetja prispevala sredstva v ustanovitveni sklad. V letu 1995 je imela 17 zaposlenih, neto skupna aktiva pa je znašala 0,71 milijarde sit. Njena glavna zavarovalna skupina je življenjsko zavarovanje.
- Slovenska izvozna družba, ki se ukvarja z zavarovanjem poslov, je imela v letu 1995 dvaindvajset zaposlenih, neto skupna aktiva pa je znašala 9,8 milijarde sit.
- Merkur zavarovalnica se ukvarja prednostno z osebnim zavarovanjem, kot sta življenjsko in nezgodno zavarovanje. Njena neto skupna aktiva je leta 1995 znašala 1,04 milijarde sit.
- Concordia, pokojninska zavarovalnica je imela leta 1995 devet zaposlenih delavcev, neto skupna aktiva pa je znašala 0,184 milijarde sit. Njena glavna zavarovalna dejavnost je še vedno pokojninsko zavarovanje.

Tabela 3: Tržni deleži zavarovalnic (članic SZB) 1995

ZAVAROVALNICA (članica SZB)	DELEŽ (%)**	DELEŽ (%)***
SKUPAJ	100	100
Triglav	45,92	56,14
Zavod za zdrav. Zavarovanje Slovenije*	16,58	-
Maribor	16,10	19,68
Adriatic	9,69	11,84
Tilia	3,88	4,74
Slovenica	3,26	3,99
Sklad za vzaj. pom. obrtn. Slovenije*	1,62	-
Prima	1,00	1,22
Merkur	0,91	1,12
Ljubljanska zavarovalnica	0,52	0,63
Mercator	0,39	0,48
Concordia	0,11	0,13
Slovenska izvozna družba	0,02	0,02

*Nov član SZB od 1995

**Tržni deleži, upoštevajoč vse zavarovalnice, članice SZB

***Tržni deleži, brez obeh novih članov

Vir: Statistični zavarovalniški bilten, 1996.

Zavarovalne in pozavarovalne družbe organizirajo poslovanje po predpisih Zakona o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00), uvajajo nove zavarovalne produkte pri življenjskih in premoženjskih zavarovanjih, si z zniževanjem cen različnih zavarovanj konkurirajo, se med seboj vse bolj kapitalsko in organizacijsko povezujejo ter s tem oblikujejo perspektivna in trdna zavarovalna jedra. Nove tržne možnosti iščejo tudi v komercialnem sodelovanju s perspektivnimi podjetji v Sloveniji. Največja slovenska zavarovalnica- Zavarovalnica Triglav se usmerja tudi v tujino, saj novi zakon o zavarovalništvu omogoča poslovanje tudi v tujini.

Za slovenski zavarovalniški trg je še vedno značilna asimetrična porazdelitev bruto obračunane premije celotnega portfelja. Ena sama zavarovalnica je leta 2000 zbrala več kot dve petini vse premije, delež desetih manjših zavarovalnic pa znaša komaj nekaj več kot 13%.

Po tržnem deležu glede na skupno premijo celotnega portfelja zavarovalnic in drugih članic za leto 2000 so na prvih treh mestih: Zavarovalnica Triglav (41,07%), Vzajemna zdravstvena zavarovalnica (21,61%) in Zavarovalnica Maribor (13,63%).

Po tržnem deležu življenjskih zavarovanj so v ospredju: Zavarovalnica Triglav (44,33%), Zavarovalnica Maribor (23,19%) in Merkur zavarovalnica(10,76%). Pri premoženjskih

zavarovanjih je na prvem mestu Zavarovalnica Triglav (40,29%), na drugo mesto se uvršča Vzajemna zdravstvena zavarovalnica s tržnim deležem 26,81%, na tretje pa Zavarovalnica Maribor (11,34%). Vzajemna zdravstvena zavarovalnica prinaša v premijski agregat skupine pomembno veliko premijo, zaradi česar so se zmanjšali deleži drugih, predvsem največjih zavarovalnic.

Tabela 4: Tržni deleži zavarovalnic leta 2000 v %*

ZAVAROVALNICA	Vsa	Vrsta zavarovanj	
		Življenska	Neživljenska
SKUPAJ	100,00	100,00	100,00
Triglav	41,68	47,03	40,46
Vzajemna	21,93	-	26,92
Maribor	13,84	24,61	11,39
Adriatic	9,43	3,65	10,74
Slovenica	4,65	3,54	4,91
Tilia	2,87	1,78	3,11
Merkur	2,55	11,41	0,54
Prima (Grawe)	1,56	5,78	0,60
Generali	1,09	1,85	0,92
Krekova	0,39	0,29	0,41
Concordia	0,01	0,05	-

*Tržni deleži glede na skupni znesek bruto obračunanih premij 11 zavarovalnic, ki poslujejo po Zakonu o zavarovalništvu iz leta 2000 (190.044.665.000 sit)

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2001, str. 22.

Od leta 1991 do leta 2000 je koncentracija zavarovalnega trga precej popustila, tekmovalnost med zavarovalnicami pa se je okrepila. To se kaže v povečanju števila zaposlenih v širitvi mreže poslovnih enot ter v uspešnosti in učinkovitosti zavarovalnic. Če primerjamo podatke iz leta 2000 s stanjem v slovenskih zavarovalnicah leta 1995, lahko ugotovimo, da je v skoraj vseh zavarovalnicah naraščalo število zaposlenih in bruto obračunana premija. Tudi širitev mreže poslovnih enot kaže na uspešnost slovenskih zavarovalnic in na neprestano krepitev slovenskega zavarovalnega trga.

Zaradi ugodnih okoliščin, ki jih ustvarja spodbudna zavarovalniška zakonodaja in restriktivna socialna politika, doživljajo življenjska zavarovanja dvakrat večjo rast od premoženjskih zavarovanj, saj je bruto obračunana premija življenjskih zavarovanj 11 zavarovalnic in 3 drugih članic SZZ znašala leta 1995 15,1 mrd sit, leta 2000 pa več kot 37,4 mrd sit (Statistični zavarovalniški bilten 2000, str. 39).

Med zavarovalnimi skupinami je po višini zbrane premije (slabih 50 mrd sit) na prvem mestu skupina prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj s 25,9 odstotnim deležem. Na

drugem mestu so življenjska zavarovanja, kjer je bilo zbrane za 37,2 milijarde sit premije, tretje mesto pa pripada zavarovanju avtomobilske odgovornosti, ki je zbrala za 34 milijard sit premije.

Vzporedno z naraščanjem zbrane zavarovalne premije se povečuje tudi povprečni znesek, ki ga prebivalec letno porabi za zavarovanje svojega premoženja in življenja. Leta 2000 je prebivalec Slovenije v ta namen porabil nekaj manj kot 100.000 sit, leta 1995 pa le 51.509 sit. Ti kazalci uvrščajo Slovenijo na prvo mesto med državami na prehodu.

Tabela 5: Letni izdatki za zavarovanja na prebivalca od leta 1991 do 2000

Leto	Premije (1000 sit)	Prebivalci (30. Junija)	Izdatki za zavarovanje na osebo (sit)
1991	11.518.799	2.001.768	5.754
1992	32.901.978	1.995.832	16.485
1993	47.414.878	1.990.623	23.819
1994	62.962.405	1.988.850	31.658
1995	102.373.707	1.987.505	51.509
1996	121.815.413	1.991.169	61.178
1997	129.589.589	1.986.848	65.224
1998	154.044.988	1.982.603	77.698
1999	171.381.310	1.985.557	86.314
2000	192.865.500	1.990.272	96.904

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2001, str. 42.

V Sloveniji sta leta 2000 delovali dve pokojninski zavarovalnici - zavarovalni družbi. Prva je bila Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je organizirana kot delniška družba. Datum njene registracije je 18.december 1996, osredotoča pa se le na prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ima 53 zaposlenih delavcev, bruto obračunana premija pa je leta 2000 znašala 139 mio sit. Je v 100% lasti Republike Slovenije.

Druga pokojninska zavarovalna družba pa je Sklad obrtnikov in podjetnikov, ki deluje od 23.avgusta 1953 in ni organizirana kot delniška družba, ampak kot sklad. Nima nič tujega kapitala. Leta 2000 je zaposlovala 29 delavcev in dosegla 2.010 mio sit bruto obračunane premije.

Poleg omenjenih sklepajo prostovoljna pokojninska in invalidska zavarovanja tudi ostale splošne zavarovalne družbe v Sloveniji.

Z razvojem prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj se bodo izdatki prebivalcev za zavarovanje v naslednjih letih še povečali. V skladu s pokojninsko reformo je bilo v

zadnjem letu ustanovljenih več pokojninskih družb, ki prebivalce s svojimi pokojninskimi načrti spodbujajo k lastni udeležbi za večjo socialno varnost na stara leta.

4. SLOVENSKA ZAVAROVALNA ZAKONODAJA

4.1. ZAVAROVALNI ZAKONI

4.1.1. Zakon o zavarovalnicah iz leta 1994

Septembra 1994 je Državni zbor sprejel zakon o zavarovalnicah, ki je bil narejen po zgledu nekdanje nemške in avstrijske zavarovalne zakonodaje, ki sedaj sicer delujeta po navodilih o zavarovalništvu Evropske skupnosti. Zakon je uredil ustanavljanje, organiziranje in poslovanje zavarovalnic ter zavarovalni nadzor. Prav zavarovalnemu nadzoru so bila dana široka pooblastila, ki so poleg strokovnega nadzora, ki naj bi zagotavljal varnost zavarovancem z aktuarsko presojo zavarovanj in s finančno presojo mej solventnosti zavarovalnic ter njihove kapitalске ustreznosti, obsegala tudi določanje strategije in politike zavarovalne panoge.

Prejšnji oziroma »stari« zakon je bil po mnenju večine predstavnikov zavarovalnic dober, ker je omogočal v takratnih razmerah ustanavljanje zavarovalnic v najprimernejših organizacijskih oblikah. Njegova največja napaka je bilo pomanjkanje državnega nadzora, saj le-tega sploh ni bilo, zato je bila posledica tega kaos na slovenskem zavarovalnem trgu.

Zakon o zavarovalnicah je bil »napisan« za prehodno obdobje, zato ima nekatere pomanjkljivosti. Vendar je kljub temu uveljavil številne novosti, ki kažejo na boljšo in uspešnejšo prihodnost naših zavarovalnic.

Enako kot pri drugih gospodarskih dejavnostih se z dejavnostjo zavarovanja ukvarjajo zavarovalna podjetja v pojavnih oblikah zavarovalnih delniških družb in družb za vzajemna zavarovanja. Zavarovanje je dejavnost, ki jo opravljajo zavarovalne družbe zaradi ustvarjanja dobička. Družba za vzajemno zavarovanje pa nimajo takega cilja. Zakon o zavarovalnicah določa temeljni model organiziranosti zavarovanja, pri čemer opredeljuje globalne možnosti organiziranja različnih oblik zavarovanja premoženja in oseb ter poslovanja zavarovalnic kot gospodarskih subjektov, ki načrtujejo ustvarjanje dobička.

Zakon opredeljuje (Ivanjko, Ihanec, 2000, str. 14):

1) Samostojnost zavarovalnic v poslovanju in razvoju

Posli zavarovanja so sklepanje pogodb o zavarovanju in opravljanje dodatnih storitev za zavarovance. Zakon onemogoča vpliv politike na delo in poslovanje zavarovalnic. Zavarovalnice nosijo vse pozitivne učinke svojih dobrih poslovnih potez in jih bremeni tveganje za vse negativne posledice napačnih odločitev.

2) Delovanje zavarovalnic kot samostojnih gospodarskih subjektov

3) Upravljanje s sredstvi zavarovanja

Zavarovalnice se organizirajo kot delniške družbe ali kot družbe za vzajemna zavarovanja, pri čemer delničarji oziroma člani razpolagajo in upravljajo s sredstvi zavarovalnice.

4) Dobiček kot cilj zavarovalnic

Pomembna sestavina organiziranosti zavarovanja je naloga zavarovalnice, da deluje na pridobitni podlagi, saj je dobiček oziroma njegovo povečevanje osnovni cilj vseh dejavnosti družbe. Zavarovalnica mora poslovati po ekonomskih načelih in po pravilih zavarovalne stroke v skladu z zakonom in načeli lojalne tržne konkurence, dobrimi poslovnimi običaji in poslovno moralo.

5) Tržno okolje gospodarjenja in tržni kriteriji uspešnosti poslovanja zavarovalnic

Zakon omogoča ustvarjanje tržnega okolja za opravljanje zavarovalnih poslov, zlasti pa uvaja v zavarovalno poslovanje konkurenco.

6) Podjetniški koncept zavarovalne dejavnosti, ki se organizira s sredstvi v zasebni lastnini

Temelj organiziranja zavarovalnic je podjetništvo. Tržno podjetništvo sili zavarovalnice, da se v svoji poslovni politiki usmerijo na zavarovalni trg. Z zakonom se opušča načelo splošne regulacije in normiranje medsebojnih odnosov med posameznimi deli zavarovalnic.

7) Zaščita zavarovancev

Z določbami zakona je urejen postopek zunanjega nadzora, ki ga opravlja državni nadzorni organ, to je Urad za zavarovalni nadzor. Notranji nadzor opravljajo same zavarovalnice. V zvezi z nadzorom imajo pomembno vlogo aktuarji, ki morajo podati strokovno mnenje in oceno poslovnega poročila. Za kršitev zakonskih določb so predpisane relativno visoke denarne kazni, s katerimi so varovani interesi zavarovancev.

8) Državni materialni nadzor nad poslovanjem zavarovalnic

9) Omejena možnost delovanja tujih vlagateljev

Z zakonom je predvidena možnost tujih vlaganj. Tuje pravne in fizične osebe lahko skupaj z domačimi osebami ustanovijo zavarovalnico, vendar morajo imeti predhodno soglasje nadzornega organa. Tujci ne smejo biti udeleženi kot delničarji pri pozavarovalnici.

10) Posebno varstvo zavarovancev v primeru insolventnosti zavarovalnice

Pomembnejše spremembe Zakona o zavarovalnicah:

- 6.člen zakona pravi, da se zavarovalnice lahko organizirajo kot delniške družbe ali pa kot vzajemne družbe. Tako se organizacijske oblike zavarovalnic ne loči več po virih kapitala, ker je veljalo v Zakonu o temeljnih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja. Zavarovalnice, ki so bile ustanovljene po določilih tega zakona, so morale v roku šestih mesecev po sprejetju novega zakona uskladiti svojo organizacijo, poslovanje in ustanovitvene ter ostale akte z določili novega zakona.
- Osnovni kapital ne sme biti nižji od zneska garancijskega sklada, ki ga mora imeti zavarovalnica, kar predstavlja težavo predvsem pri majhnih zavarovalnicah, ki so se morale do konca leta 1995 dokapitalizirati. Osnovni kapital je bilo potrebno vplačati v denarju pred vpisom družbe v sodni register.
- 22.člen v Zakonu o zavarovalnicah prepoveduje ustanovitev zavarovalne delniške družbe samo s strani tujih pravnih ali fizičnih oseb, kar pomeni, da ni več slovenskih zavarovalnic v tuji lasti. To je pomembno za razvoj domačega zavarovalništva, kajti tuja konkurenca lahko prekosi vse naše zavarovalnice; razen morda največjih. Vendar so tuji vlagatelji zavarovalnih naložb pri nas nekoliko zadržani predvsem zaradi treh razlogov (Končina, 1992, str. 187):

- političnega tveganja;
- problema obremenjenosti nekaterih zavarovalnic z družbeno lastnino;
- nenehnega odlašanja lastninskega preoblikovanja zavarovalnic.

Spričo procesov internacionalizacije tudi ni bilo pričakovati kakršnegakoli prodora domačega zavarovalništva v tujino, saj je imelo domače zavarovalništvo malo možnosti za konkurenco na tujih trgih. Zaradi majhnega gospodarskega področja v Sloveniji in s tem povezane majhne možnosti razpršitve tveganj, je potreben obsežnejši obseg pozavarovanj pri tujih zavarovalnicah (Borak, 1994, str. 21).

- Zavarovalnice morajo sestavljati računovodske izkaze v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi in jih predložiti v pregled revizijski gospodarski družbi. Te in ostale vrste statističnih podatkov, ki jih predpiše minister za finance, morajo zavarovalnice zbirati in dostavljati nadzornemu organu in Slovenskemu zavarovalnemu biroju. Slovenski zavarovalni biro sistematično zbira te podatke in jih vsako leto, od leta 1995 dalje, objavlja v statističnem zavarovalniškem biltenu. Tu so poleg kratke zgodovine slovenskega zavarovalništva predstavljene vse slovenske zavarovalnice z najpomembnejšimi podatki o delovanju ter trenutni položaj slovenskega zavarovalništva.
- Najpomembnejša pridobitev novega zakona o zavarovalništvu je bil zavarovalni nadzor, ki ga opravlja **Urad za zavarovalni nadzor**, ustanovljen v okviru Ministrstva za finance. V večini držav je naloga zakonsko urejenega državnega zavarovalnega nadzora v tem, da varuje interese zavarovalcev, zaščiti domače zavarovalnice pred nenadzorovano tujo konkurenco in varuje splošne družbene in narodno-gospodarske interese. Uvajanje relativno strogega državnega nadzora v Sloveniji je bilo utemeljeno s potrebo po zaščiti obstoječih zavarovalnic pred konkurenco tujih in s prilagajanjem slovenskega zavarovalništva sodobnim pogojem delovanja zavarovalnic v Evropski uniji.

Ločimo zunanji in notranji zavarovalni nadzor.

Notranji nadzor mora zavarovalnica organizirati kot obliko tekočega preverjanja zakonitosti poslovanja, pravilnosti in smotrnosti poslovanja ter delovanja zavarovalnice. Zakon ne predpisuje oblike notranjega nadzora, temveč to prepusti zavarovalnici sami. Določa pa, da mora zavarovalnica notranji nadzor organizirati tako, da lahko izpolnjuje svoje naloge tudi na področju revidiranja.

Zunanji nadzor, je po zakonu o zavarovalnicah opravljal Urad za zavarovalni nadzor v okviru Ministrstva za finance.

Zakonske pristojnosti nadzornega organa lahko razdelimo na pristojnosti:

- v postopku pri ustanavljanju zavarovalnic in družb, ki opravljajo druge zavarovalne posle, ter registracij podjetnikov posameznikov, ki se ukvarjajo z drugimi zavarovalnimi posli;
- pri kontroli poslovnih knjig in letnega poročila;
- pri finančnem poslovanju;
- pri prenehanju zavarovalnic;
- pri usklajevanje sedanjih zavarovalnic z zakonom.

Glede na številne določbe zakona, ki se nanašajo neposredno na zavarovalni nadzor ali so posredno povezane z zavarovalnim nadzorom, je možno ugotoviti, da sta cilj zavarovalnega nadzora predvsem zmanjšanje in odprava nepravilnosti v izvajanju zavarovalnih poslov, varovanja interesov zavarovalcev, sposobnosti delovanja zavarovalnega gospodarstva in varovanje splošnih gospodarskih interesov zaradi vključenosti zavarovalne dejavnosti v slovensko gospodarstvo.

Glavna področja zavarovalnega nadzora, ki ga ureja zakon, lahko strnemo v naslednje skupine:

- nadzor nad cenovno politiko;
- finančna trdnost zavarovalnice;
- ločenost zavarovalnih poslov;
- notranji nadzor in kontrola;
- kadrovska, tehnična in organizacijska usposobljenost za opravljanje; zavarovalne dejavnosti;
- varstvo domačih zavarovalnic.

4.1.2. Zakon o zavarovalništvu iz leta 2000

V začetku leta, oziroma januarja, je bil sprejet Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00). Ta zakon pomeni uskladitev z evropsko zakonodajo. Zakon je zelo obširen in pomeni pravzaprav uskladitev pogojev za ustanavljanje, poslovanje, nadzor in prenehanje zavarovalnic s pogoji, ki so v veljavi v Evropski uniji. S tem pa tudi odpira vrata konkurenci zavarovalnic iz Evropske unije. Zakon v 364 členih zelo natančno ureja način opravljanja zavarovalnih poslov, statusna vprašanja zavarovalnic, področje kapitalske ustreznosti, obvladovanje tveganj, nalaganje kritnega premoženja oziroma kritnega sklada in podobno; posebej natančno pa ureja nadzor nad delom zavarovalnic.

Skupaj s spremenjenim davčnim sistemom prinaša nova zavarovalniška zakonodaja velike spremembe v poslovno okolje slovenskih zavarovalnic. Značilnosti tega okolja lahko strnemo v naslednje (Statistični zavarovalniški bilten 2000, str.13):

- popolno odpiranje slovenskega zavarovalniškega trga nasproti evropski konkurenci in uskladitev nacionalne zakonodaje z evropskimi smernicami;
- ponujanje novih možnosti za še uspešnejši razvoj življenjskih zavarovanj (predvsem pokojninskih) ob spodbudni davčni zakonodaji;
- umik državne kontrole nad premijami obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti (AO);
- odpiranje novega sistema nadzora, ki ga opravlja **Agencija za zavarovalni nadzor**; le-ta je prevzela naloge izvajanja nadzora nad zavarovalnicami od Urada za zavarovalni nadzor.

1.januarja 2000 je začel veljati tudi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/99). Ta zakon prinaša omejitve pravic in strožje pogoje pri obveznem pokojninskem zavarovanju. Vzporedno pa uvaja prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja z davčnimi spodbudami. Tako imajo zavarovalnice pomembno vlogo na trgu prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj, saj lahko same v celoti opravljajo prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, kar pomeni, da same izvajajo pokojninske načrte, upravljajo vzajemne pokojninske sklade in izplačujejo pokojnine.

Zakon o zavarovalništvu prinaša kar nekaj novosti. Navedla bom le najpomembnejše:

- opravljanje zavarovalnih poslov življenjskega in premoženjskega zavarovanja je prepovedano v eni sami pravni osebi, razen za že obstoječe »kompozitne« zavarovalnice;
- pomembna je kapitalska ustreznost zavarovalnic (zajamčeni kapital), ki mora predstavljati eno tretjino minimalnega kapitala. Pojavita se dva nova izraza; nekdanjo besedno zvezo solventna meja nadomesti izraz kapitalska ustreznost, garancijski sklad je po novem zajamčeni kapital;
- zavarovalnica mora v zvezi z vsemi zavarovalnimi posli, ki jih opravlja, oblikovati ustrezne zavarovalno tehnične rezervacije, ki so namenjene kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj in morebitnih izgub zaradi tveganj;
- kritno premoženje lahko predstavljajo le dovoljene vrste naložb, in pa nekatere naložbe z omejitvami. Z vidika odstranjevanja omejitev pri naložbah je pomembno, da zakon zavarovalnicam ne predpisuje več dolžnosti vlaganja sredstev v državne vrednostne papirje, delno pa jim je omogočeno sredstva nalagati tudi v tujini;
- kritni sklad je kritno premoženje, ki je namenjeno kritju obveznosti zavarovalnice iz tistih vrst zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati

matematične rezervacije. Kritni sklad je potrebno upravljati ločeno od drugega premoženja. Namenjen je zaščititi zavarovancev v primeru stečaja;

- uveden je dodatni nadzor nad zavarovalniško skupino s strani Agencije za zavarovalni nadzor, da bi bila zagotovljena potrebna finančna trdnost;
- zakon določa sistem notranjega in zunanjega nadzora nad poslovanjem zavarovalnic. Zavarovalnica mora organizirati notranjo revizijo, ki izvaja stalen in celovit nadzor nad poslovanjem zavarovalnice in zakonitostjo poslovanja. Imenovati mora pooblaščenega aktuarja, ki mora preverjati, ali se izračunavajo premije in obračunavajo zavarovalno-finančne rezervacije v skladu s predpisi. Zunanji oziroma javni nadzor opravlja Agencija za zavarovalni nadzor, ki je samostojna in neodvisna organizacija. Z nadzorom preverja, ali zavarovalnice spoštujejo pravila o obvladovanju tveganj in druga pravila določena s tem zakonom. Agencija za zavarovalni nadzor lahko opravlja nadzor tudi nad pravnimi osebami, povezanimi z zavarovalnico,
- odprtje slovenskega zavarovalnega trga, kar pomeni, da so tuje osebe z domačimi izenačene glede kapitalskih naložb v zavarovalnice in glede ustanavljanja zavarovalnic. V Sloveniji je namreč po sprejetju novega zakona o zavarovalništvu mogoče ustanavljati tudi podružnice tujih zavarovalnic. Še vedno pa velja, da vsaj dokler Slovenija ne bo postala polnopravna članica Evropske unije, tuje zavarovalnice oziroma zavarovalnice iz Evropske unije ne morejo neposredno prodajati svojih storitev na slovenskem zavarovalnem trgu. Odpravljene so dosedanje omejitve pri pozavarovanju

S sprejetjem tega zakona so bile odpravljene najradikalnejše omejitve iz nekdanjega zakona, kot je na primer obvezno izkoriščanje domačih pozavarovalnic, ustanavljanje domače zavarovalnice s tujim kapitalom z najmanj enim slovenskim delničarjem in podobno.

4.1.3. Zakon o lastninskem preoblikovanju

Prvi poskus sprejetja Zakona o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic je bil leta 2000, ko je državni zbor sicer zakon sprejel (Uradni list RS, št. 13/00), a je bilo njegovo izvajanje 18.maja 2000 začasno ustavljeno z odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 40/01). Pobudniki za razveljavitev zakona so sodišču predlagali, da odloči o ustavnosti in zakonitosti postopka, po katerem je bil Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic sprejet, in o spornem načinu za ugotavljanje razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom v zavarovalnicah. Sporna naj bi bila določitev datuma in

metode, po katerih se ugotavlja vrednost celotnega kapitala zavarovalnic, vrednost zasebnega in družbenega kapitala ter razmerje med njimi.

Ustavno sodišče je določilo, da je potrebno razmerja med prenesenim in na novo vplačanim kapitalom ugotavljati in določati glede na dejansko stanje v času, ko so se ta razmerja vzpostavila, torej ob ustanovitvi delniške družbe in vložitvi kapitala vanjo.

8. maja 2002 pa je državni zbor po hitrem postopku sprejel Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic. Le-ta določa način in postopek ugotavljanja razdelitve družbenega kapitala zavarovalnic med posamezne lastniške upravičence. S tem zakonom naj bi se končalo več kot desetletno obdobje tranzicije, ko ni bilo urejeno razmerje med družbenim in zasebnim kapitalom. Razdelilo naj bi se premoženje ter določili večinski lastniki. Kot izhodiščno razmerje je vlada določila razmerje med družbenim in delniškim kapitalom iz začetka leta 1991. Uskladitev lastniških deležev pa bo opravil Inštitut za revizijo. Po ugotovitvi deleža bo postala začasna lastnica družbenega kapitala Slovenska odškodninska družba.

Kaj prinaša ta zakon, bomo lahko videli šele takrat, ko bo privatizacija končana. Vendar je že sedaj jasno, da bo s tem zakonom družbeni kapital prevladal nad zasebnim. Če bo ta zakon obveljal, če torej ne bo pritožb s strani državnega sveta in ustavnega sodišča, bo pomenil mejnik v slovenski tranziciji. S tem bo konec obdobja, v katerem ni bilo povsem urejeno lastništvo slovenskih zavarovalnic (Frankl, 2002, str. 3).

4.2. DRUGI ZAKONSKI PREDPISI, KI UREJAJO ZAVAROVALNIŠTVO

4.2.1. Slovenski računovodski standardi

Slovenski računovodski standardi so pomembna pravna podlaga za zavarovalništvo. Zaradi posebnosti in pomembnosti zavarovalništva je cel 32. standard posvečen računovodskim rešitvam v zavarovalništvu. Slovenski računovodski standardi se leta 1993 vsebinsko nadomestili zakone in predpise na področju računovodstva.

Ker veljajo zavarovalnice za velike delniške družbe, velja tudi za njihovo poslovanje uporaba vseh standardov, razen tistih, ki jih izloča poseben 32. standard. Ta ureja tiste posebnosti pri vrednotenju sredstev in obveznosti ter merjenju in izkazovanju odhodkov, prihodkov, poslovnega izida in finančnih tokov, ki so značilne za zavarovalnice. Snovalci so Slovenske računovodske standarde uredili tako, da jih je mogoče dopolnjevati s sodobnimi rešitvami računovodske stroke. Osnova tega akta so bile izkušnje domačih strokovnjakov, podprte z mednarodnimi računovodskimi standardi, ki jih izdeluje Svet za mednarodne računovodske standarde (International Accounting Standards Committee) in smernice Evropske unije.

4.2.2. Zakon o gospodarskih družbah republike Slovenije

Zakon o gospodarskih družbah določa delovanje kapitalskih družb, kamor spadajo tudi zavarovalnice. Ne vsebuje posebnih določil in predpisov za zavarovalnice, ampak je zanje predpisana uporaba določil, ki veljajo za velike družbe. Ker so vse delujoče slovenske zavarovalnice in pozavarovalnice delniške družbe, velja zanje tisti del zakona, ki predpisuje poslovanje le-teh. Družbe za opravljanje drugih zavarovalnih poslov pa lahko svobodno izberejo obliko gospodarske družbe. Zakon najbolj vpliva na organizacijsko obliko delovanja zavarovalnic in na njihovo pravno povezavo z zunanjim okoljem-trgom, in notranjim okoljem -lastniki. Zakon o gospodarskih družbah ne posveča posebne pozornosti zavarovalnemu podjetju, temveč obravnava le delniško družbo ter razmerja do širšega družbenega okolja.

4.2.3. Obligacijski zakonik

V zavarovalnih poslih prevladujejo pogodbe med dvema ali več strankami, zato je pri izvajanju procesa zavarovalništva pomembna raba določil Obligacijskega zakonika, ki celovito ureja področje civilnega prava. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/2001) je stopil v veljavo 1.1.2002 in je nasledil do tedaj veljavni Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list SFRJ, št. 29/1978). Že Zakon o obligacijskih razmerjih kot tudi Obligacijski zakonik vsebujeta posebno poglavje za zavarovalništvo. Razlog za to je v naravi zavarovalnih pogodb, ker je zakonodajalec ocenil zavarovalnico kot močnejšo stranko v razmerju in s svojimi določili v glavnem ščiti interese druge strani, torej zavarovancev. Tako je celotno poglavje namenjeno zavarovalništvu.

V Obligacijskem zakoniku so v primerjavi s prejšnjim zakonom nekatere novosti:

- pojavijo se novi zavarovalni pojmi, ki jih je uvedel Obligacijski zakonik; npr. pojem zavarovalca nadomesti pojem sklenitelj zavarovanja; oznaka zavarovalna premija pomeni civilnopravno obveznost oziroma dajatev zavarovalca; prispevek, je prispevek zavarovalca, ki z družbo sklene zavarovalno pogodbo; zavarovalnina je dajatev iz zavarovalne pogodbe; odškodnina pa dajatev iz zavarovanja odgovornosti;
- če premija ni plačana, je razdrtje zavarovalne pogodbe brez odpovednega roka. Če zavarovalec plača premijo po izteku roka, vendar v enem letu od zapadlosti premije, je zavarovalnica dolžna ob nastanku zavarovalnega primera plačati odškodnino oziroma zavarovalnino;
- trajanje zavarovanja ni določeno, če je v zavarovalni pogodbi dogovorjeni rok trajanja z možnostjo, da se pogodba podaljša za eno časovno obdobje, če stranki pogodbe ne odpovesta.

Načeloma je Obligacijski zakonik razmerjih take narave, da veljajo njegova določila le, ko se pogodbeni stranki ne moreta dogovoriti.

5. SLOVENSKA ZAVAROVALNA DEJAVNOST V PRIMERJAVI Z MEDNARODNIM ZAVAROVALNIŠTVOM

5.1. TRŽNI POLOŽAJ SLOVENSКИH ZAVAROVALNIC V PRIMERJAVI Z MEDNARODNIM ZAVAROVALNIM TRGOM

V svetovnem merilu je zavarovalna dejavnost v nenehnem vzponu. Slovenski delež na svetovnem zavarovalniškem trgu je zanemarljiv, saj zavzema slovenska bruto obračunana premija le 0,03% v skupni svetovni premiji. Skoraj petkrat večji (0,14%) je njen delež v skupni premiji držav EU, čeprav se je od leta 1999 zmanjšal. Zmanjšali so se tudi vsi deleži Slovenije v EU, ki jih prikazuje tabela 7. Povečal se je le kazalec, ki prikazuje delež Slovenije v povprečnem številu zaposlenih v posamezni zavarovalnici. Med redno zaposlenimi delavci v slovenskih zavarovalnicah je precej agentov.

Tabela 7: Ključni podatki v zavarovalni dejavnosti Evropske unije leta 1999 in v Sloveniji leta 2000

KAZALCI	EU	SLO	DELEŽ (%)
Število zavarovalnih družb	4.821	14	0,29
Število zaposlenih v zavarovalnicah	869.416	4.799	0,55
Povprečno število zaposlenih v zavarovalnici	180	343	190,56
Premije (v mio EUR)	660.573	912	0,14
Od tega iz življenjskih zavarovanj (v mio EUR)	413.386	177	0,04
Premije/prebivalca (EUR)	1.753	458	26,13
Premije življenjskih zavarovanj/prebivalca (EUR)	1.097	89	8,11
Premije neživljenjskih zavarovanj/prebiv. (EUR)	656	369	56,25
Delež premij v BDP (%)	8,2	4,8	58,54

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2000, str. 63.

Od leta 1991 obseg bruto premij nenehno narašča; povečuje se delež življenjskih zavarovanj, število zavarovalnic in število vrst oziroma skupin zavarovanj. Poleg tega pa dosegajo zavarovalnice meje solventnosti. Izboljšuje se njihov finančni položaj, čeprav so v primerjavi s tujimi zavarovalnicami slovenske srednje in manjše zavarovalnice še vedno tržno šibke. Kažejo se težnje po združevanju in koncentraciji kapitala ter po znanju v zavarovalništvu, vendar poteka ta proces prepočasi in še vedno v premajhnem obsegu; tudi zaradi nasprotujočih si interesov, ki so močno oddaljeni od razvoja panoge in svetovnih teženj v svetu.

Za povezave z drugimi subjekti finančnega posredništva, predvsem z bankami, pa zaradi dosedanjega zaostajanja lastninjenja zavarovalnic in bank, ter zaradi nejasnih razmerij med lastniki in managementom, zavarovalnice še nimajo izdelanih konkretnih strategij.

Slovensko zavarovalništvo torej nujno potrebuje strateško razvojno usmeritev, ki mora vključevati realna izhodišča in možnosti uvrščanja naših zavarovalnic v evropski in svetovni zavarovalni prostor. Razvojna usmeritev mora temeljiti na realnih tržnih izhodiščih o gibanju na mednarodnem zavarovalniškem trgu v naslednjih letih in o razvoju zavarovalniške panoge.

Predvideva se, da se bo rast zavarovalne panoge v Evropi in v svetu nadaljevala, da bo zavarovalništvo postopoma, tako kot banke in druge finančne institucije, preseglo svojo panožno omejenost in se začelo povezovati z bankami in drugimi finančnimi institucijami in da bo z zavarovalnimi naložbami še bolj poseglo na kapitalski trg. Zato lahko predpostavljamo, da bo prišlo do sočasnega sodelovanja in konkurence med zavarovalnicami in drugimi finančnimi institucijami na področju zavarovanja. Nacionalne meje finančnega in kapitalskega trga bodo postale odvečne.

Slovenija je glede razvitosti nacionalnega zavarovalništva blizu manj razvitim državam EU. Njene šibke točke so še vedno nizek delež življenjskih zavarovanj, širina ponudbe in cena zavarovanj zahtevanih podjetniških tveganj, strateška in tržna osredotočenost predvsem na slovenski trg, ki zaradi majhnosti ne zagotavlja zadostne konkurenčnosti zavarovalnicam. Slovensko zavarovalništvo potrebuje širši tržni prostor za svoj razvoj. Predolgo je bilo v pasti pričakovanj v zvezi z lastninjenjem zavarovalnic in preveč zadržano v notranji slovenski prostor ter v obrambo svojih položajev pred tujimi konkurenti. Načrtovanje razvoja slovenskega zavarovalništva je treba dvigniti na mednarodno raven. Slovensko zavarovalništvo, njihovi lastniki in management se morajo v razvojnem pogledu dokončno obrniti k Evropi in mednarodnemu trženju. Uveljavljanje ozkih interesov v nacionalnem prostoru lahko v prihodnje najbolj škoduje prav slovenskemu zavarovalništvu.

5.2. PRIBLIŽEVANJE SLOVENIJE UREDITVI V EVROPSKI UNIJI

Slovenska vlada je 8. januarja 1998 sprejela strategijo Republike Slovenije za vključevanje v EU kot temeljni dokument v zvezi s pripravami za polnopravno članstvo v EU. Na njeni podlagi in v skladu s Partnerstvom za pristop je bil marca 1998 sprejet kratkoročni državni program za prevzem pravnega reda EU, 28. januarja 1999 pa je Vlada sprejela srednjeročni program, ki vsebuje prednostne naloge za obdobje od leta 1999 do 2002.

Glede zavarovalništva je v državnem programu zapisano, da bo morala Slovenija stremeti k izboljšanju učinkovitosti sistema, a hkrati tudi k njegovi varnosti. Predvideni ukrepi se nanašajo na lastninsko preoblikovanje zavarovalnic ter poostreitev regulacije in zavarovalnega nadzora.

Zakon o zavarovalništvu iz leta 2000 vsebuje določbe, ki uvajajo načelo nadzora, domače države in enotne licence na podlagi tretje generacije zavarovalnih direktiv, ki bodo začele veljati šele z dnem polnopravnega članstva Slovenije v EU. Proces odpiranja slovenskega zavarovalnega trga tujemu kapitalu naj bi se torej končal do konca letošnjega leta (2002).

V rednih poročilih Komisije o napredku Republike Slovenije pri vključevanju v EU je Komisija upravičeno grajala slovensko državo, češ da na področju lastninjenja, usklajevanja zakonodaje in okrepitve nadzora na področju zavarovalništva ni bilo napredka. Tem pomanjkljivostim je bil vzrok predvsem dolgoletno zakonsko neurejeno lastništvo zavarovalnic, saj je bil šele letos sprejet Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic.

Slovensko zavarovalništvo je ob vstopanju na Evropski skupni trg v prelomnem trenutku, saj se bo povečala tuja konkurenca. Pretekla zgodovina slovenskega zavarovalništva nam kaže, da znamo in zmoremo uspešno delati tudi ob pogojih večje konkurence. Bodoči uspeh pa lahko zagotovi le strokovno in kvalitetno delo zavarovalnice, ki bo povečevalo zaupanje zavarovancev. Seveda le-to pa je odvisno predvsem od kvalitetnih delavcev v zavarovalnici in od dobre organizacije poslovanja, ki bo upoštevala želje in potrebe zavarovancev, delničarjev in delavcev v zavarovalnici.

SKLEP

Leta 2000 je minilo sto let od ustanovitve in neprekinjenega delovanja sodobne slovenske zavarovalnice. V letu 1900 je bila ustanovljena Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani logična naslednica prve slovenske zavarovalnice - Zavarovalne banke Slovenije, ki je bila ustanovljena v Ljubljani leta 1872 in je že leta 1874 propadla zaradi dunajskega borznega zloma.

V primerjavi z razvojem zavarovalništva v svetu smo Slovenci zaostajali pri ustanavljanju domačih zavarovalnic, kljub temu da je bilo v devetnajstem stoletju danih veliko predlogov za ustanovitev domače zavarovalnice. To kaže, da smo se zavedali nujnosti zavarovanja.

Nastanek Vzajemne zavarovalnice so vzpodbudili slovenski ljudje, ki so želeli tako domačo zavarovalnico, ki bi upoštevala njihove potrebe in želje. Tega se je Vzajemna zavarovalnica zelo zavedala. Temeljni vzrok njene stalne rasti je bilo gotovo zaupanje zavarovancev ter posvečanje pozornosti svojim kadrom. To nam dokazuje, da znamo in zmremo uspešno delati tudi v ne najbolj idealnih pogojih. Uspeh je torej odvisen od strokovnega in kvalitetnega dela zavarovalnice, le-to pa povečuje zaupanje zavarovancev.

Čeprav se je Slovenija osamosvojila že leta 1991, smo morali na nov slovenski Zakon o zavarovalnicah čakati do leta 1994. Zakon je prinesel boljšo urejenost zavarovalništva, vendar je še vedno ščitil zavarovalnice pred tujo konkurenco, saj še ni omogočal samostojnega nastopa na nacionalnem trgu. V primerjavi z zavarovalnimi trgi večine evropskih držav, je slovenski trg majhen, a za tuje zavarovalnice prav gotovo privlačen.

Leta 2000 je bil sprejet Zakon o zavarovalništvu, ki pomeni uskladitev pogojev delovanja zavarovalnic s pogoji v Evropski uniji. Z njim se odpirajo vrata konkurenci zavarovalnic iz Evropske unije. Slovensko zavarovalništvo je tako prišlo do faze, ko se mora finančno okrepiti in pripraviti na soočenje z evropskimi konkurenti. Danes je še nemogoče ocenjevati prilagajanje slovenskega zavarovalništva novim pogojem, saj še niso znana pravila igre tuje konkurence in njihova moč. Vsekakor pa je pomembno, da slovenske zavarovalnice zrejo v prihodnost s samozaupanjem in pogumom ter iščejo nove tržne možnosti.

Leta 2000 je bil do poskusno sprejet tudi Zakon o lastninskem preoblikovanju, ki pa meče slabo luč na slovensko zavarovalništvo. Po dolgotrajnem oblikovanju in sprejemanju je bil nazadnje s strani Ustavnega sodišča razveljavljen. Tako lastninjenje do letošnjega leta ni napredovalo, kar gotovo ne pripomore k hitrejšemu prilagajanju Slovenije za vstop v Evropsko unijo. Končno je bil maja 2002 sprejet Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic, kar pomeni, da se je zaključilo obdobje, ko slovenske zavarovalnice niso imele urejenega lastništva. Slovenija želi postati sodobna napredna država, ki se bo enakopravno vključila v skupnost evropskih držav. Katero mesto bo dosegla, pa bo pokazal čas.

LITERATURA

1. Albreht Matjaž: Lastninjenje se lahko začne. Delo, Ljubljana, 2002, 103, str. 1.
2. Bolka Sonja: Razvoj zavarovalništva v Sloveniji od leta 1999 do 1995. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1995. 58 str.
3. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor: Založba Obzorja, 1983. 351 str.
4. Borak Neven: Pomen zavarovalništva za gospodarski razvoj Slovenije. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Bled, 1994, str. 7-21.
5. Erzar Žepič Alenka: Spremembe-novosti, ki jih je prinesel Obligacijski zakonik (OZ). Obzornik, Ljubljana, 2001, 11, str. 2-4.
6. Flis Slavko: Zavarovalni nadzor. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Bled, 1994, str. 52-71.
7. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. IV. Knjiga. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje zavarovalnic, 1999. 606 str.
8. Frankl Peter: Čez Triglav do konca tranzicije. Uredniški komentar. Finance, Ljubljana, 2002, 86/126, str. 3.
9. Hartman Rasto: Dinamični učinki integracije in drugih sprememb v okolju na zavarovalstvo Evropske skupnosti. Doktorska disertacija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994. 227 str.
10. Hartman Rasto: Trg in preobrazba zavarovalnic. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Bled, 1996, str. 16-24.
11. Ivanjko Šime, Ivanjko Simona, Ivanjko Leo, Ihanec Klementina: ABC Zavarovalništva. Maribor: Založba Kapital, 1999. 103 str.
12. Klemenčič Nada: Ob sprejetju Zakona o zavarovalnicah. Obzornik, Ljubljana, 2000, 1, str. 1.
13. Končina Miro: Trženje zavarovalnih storitev v razmerah preobrazbe zavarovalništva v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1992. 205 str.
14. Končina Miroslav: Možni scenariji razvoja slovenskega trga življenjskih in premoženjskih zavarovanj po uveljavitvi zakona o zavarovalništvu in zakona o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož, 2000, str. 227-237.
15. Kristl Marko: Napoved razvoja zavarovalništva v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994. 56 str.
16. Oprešnik Metka: Slovensko zavarovalno združenje. Obzornik, Ljubljana, 1994, 17, str. 8-9.
17. Pavliha Marko: Ob letu osorej: drugo dejanje. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož, 2000, str. 45-61.
18. Pavliha Marko: Slovensko zavarovalništvo in evropska unija: ob letu osorej... Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož, 1996, str. 5-23.
19. Škufca Franc: Ob stoletnici ustanovitve Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani. Obzornik, Ljubljana, 2002, 7/8, str. 1-2.

20. Škufca Franc: Sto let slovenskega zavarovalstva. Strokovno posvetovanje. Dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož, 2000, str. 63-83.

VIRI

1. Letna poročila Zavarovalnice Triglav.
2. Statistični zavarovalniški bilten 1995. Ljubljana: Slovenski zavarovalni biro, 1995. 17 str.
3. Statistični zavarovalniški bilten 1996. Ljubljana: Slovenski zavarovalni biro, 1996. 17 str.
4. Statistični zavarovalniški bilten 1999. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 1999. 61 str.
5. Statistični zavarovalniški bilten 2000. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2000. 68 str.
6. Zakon o lastninskem preoblikovanju zavarovalnic (Uradni list RS, št. 13/00).
7. Zakon o zavarovalnicah (Uradni list RS, št. 64/94).
8. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/00).